№ 102 ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՅԻՍԻ 11

1908

ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՅԻՍԻ 11 № 102

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Կիրակի, մայիսի 11-ին
ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ԱՅԳՈՒՄ
ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՕԳՏԻՆ
կը կայանայ
ծաղկեայ ՄԵԾ զբօսանք
հետևեալ ծրագրով
1) Վիճակախաղ՝ զանազան իրեղէններ և 100 ր. դրամով, 2) մանկական խաղեր, 3) օղակախաղ, 4) կարթ, 5) ջան-ջիլում, 5) petits chevaux, 6) բաղդի անիւ, 7) կօնֆէտի նայլն
ՊԱՐԵՐ
Երաժշտութիւն եւրօպական եւ ասիական
Սկիզբն է ցերեկվայ ժամը $2^1/_2$-ին
Մուտքը մեծերի համար 30 կոպէկ.
Աշակերտների և երեխաների համար 20 կոպէկ։
(ու. կ.) 2—2

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՄԱՅԻՍԻ 12-ԻՆ
Թիֆլ. Ժողովարանի այգում
Ս. Նշանի դպրոցի
չքաւոր աշակերտուհիների
օգտին
կը կայանայ
ԶԲՕՍԱՆՔ
„ԾԱՂԻԿՆԵՐԻ ՏՕՆԸ"
Հետևեալ ծրագրով.
1) ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ
2) ծաղկամարտ, 3) օղամարտ, 4) ձիարշաւ, 5) օձամարտ, 6) բաղդի տակառ, 7) կարթ, 8) կօնֆէտի և այլն։
Երեկոյ. ժամը 7-ին տեղի կունենայ
ԾԱՂԻԿՆԵՐԻ ԳՆԱՑՔԸ
լապտերներով, դրօշակներով, որին կը մասնակցեն ծաղիկներով զարդարված երեխաները մինչև 10 տարեկան։
Լաւագոյն և ամենաճաշակաւոր ծաղիկներով զարդարված մանկական գլխազարդերը կարժանանան
Երկու արժէքաւոր պրէմիաների։
Երաժշտութիւն՝ եւրօպական և ասիական։
ՊԱՐԵՐ
Սկիզբը է ժամը $3^1/_2$-ին ճաշից յետոյ
Մուտքն արժէ՝ երեխաների և աշակերտների համար 15 կ., հասակաւորների համար 30 կ.։
(կ.) առ. 1—1

ՀՐԱՒԷՐ
Նորին բարձր սրբազնութեան Թեմակալ առաջնորդի առաջադրութեան համաձայն, մայիսի 11-ին, կիրակի, առաւօտեան ժամը 12-ին, ս. պատարագից յետոյ առաջին անգամ լինելու է Նորաշէնի ս. Աստուածածին եկեղեցում ծխական ժողով՝ ընտրելու երեք պատուիրակներ, որոնք միւս եկեղեցիների պատուիրակների հետ միասին ընտրելու են մի պատգամաւոր, որը մասնակցելու է ամենայն հայոց կաթողիկոսի ընտրութեան։ Ուստի խնդրում եմ Նորաշէնի ս. Աստուածածին եկեղեցու բոլոր արական սեռի 25 տարեկան և աւելի հասակ ունեցող ծխականներին շնորհ բերել յիշեալ օրը և ժամին՝ մասնակցելու ընտրութեանը։
Սարգիս ա. ք. Շիօյեանց
(ու. կ.) 2—2

ՀՐԱՒԷՐ
Մողնու եկեղեցու ծխական հոգաբարձութիւնը այսու յայտնում է ծխականներին, որ կիրակի, մայիսի 11-ին, ժամը 12-ին, պատարագից յետոյ եկեղեցու մէջ կայանալու է ծխական ընդհանուր ժողով։
Քննութեան առարկաներն են.
1) 1906/7 թ. հաշւետուութիւնը։
2) Զեկուցում Գայիանեան դպրոցի այժմեան դրութեան մասին (տնտեսական և ուսումնական)։
3) Ընտրութիւն հոգաբարձութեան չորս անդամի առաջիկայ եռամեակի համար (1908—1911 թ.)։
4) Ընտրութիւն վերստուգիչ յանձնաժողովի։
5) Զեկուցում դպրոցական շէնքի կառուցման մասին։
(հ. շ. կ.) առ. 3—3

ՀՐԱՒԷՐ
Ներկայ տարվայ մայիսի 11-ին, կիրակի, ժամը 12-ին, Թիֆլիսի հայոց բոլոր եկեղեցիներում լինելու է երեք-երեք երէցփոխանպատուիրակների ընտրութիւն, որոնք որոշված ժամանակին մասնակցելու են ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ մի պատգամաւորի ընտրութեանը. ուստի սրանով հրաւիրում ենք արական սեռի 25 տարեկանից սկսած բոլոր ծխականներին, որ իւրաքանչիւր ոք նոյն օրն և ժամին շտապէ իր եկեղեցին ընտրութեանը մասնակցելու։ Տափի թաղի ծխականները ժողովվելու են քաղաքիս ս. Նշան եկեղեցու ուսումնարանի դահլիճը։
Գործակալներ Թիֆլիսի
Ա. մասի՝ Գրիգոր աւ-ք. Մանդակունի
Բ. մասի՝ Ղեւոնդ քահ. Մամիկոնեան
(հ. շ. կ.) առ. 3—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ
Ատագների խորհուրդը
յայտնում է ի գիտութիւն իր անդամների, որ մայիսի 11-ին, երեկ. ժամը 9 ին, ժողովարանի ձմերային շէնութեան մէջ տեղի կունենայ ընդհանուր ժողով՝ լուծելու նախընթաց ժողովում մասնանշված հարցերը և քուէարկելու ժողովարանի թեկնածուներ առաջարկված անձերին։

„ՅՈՒՇԱՐԱՐԻ"
բովանդակութիւնը 4-րդ եռեսում։
առ. 1—1

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ա. Բաբայեանը
այս ամառ շարունակելու է ընդունել ներքին և ջղային հիւանդներ Կիսլովոդսկում և Եսսենտուկում, մայիսի 16 ից մինչև սեպտեմբերի 15-ը։
[չ. ու. կ.] ա. 12—6

ԹԻՖԼԻՍԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ
ՎԵՐԱՏԵՍՈՒՉԸ
յայտարարում է, որ ընդունելութեան քննութիւնները նախապատրաստական դասարանի միջին և բարձր բաժանմունքներում, ինչպէս և 1—6-րդ դասարաններում կը կայանան այս մայիսի 28-ին, 29-ին և 30-ին։ Քննութիւնների սկիզբն է առ. ժամը $8^1/_2$-ին։ Նախապատրաստական դասարանի ստորին բաժանմունքում ընդունվում են առանց քննութեան 7—9 տարեկան երեխաները։
(8 և 11) առ. 2—2

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ
Մայիսի 20-ից կը վերսկսի հիւանդների ընդունելութիւնը կովկասեան հանքային ջրերում։
Հասցէն՝ Էսսէնտուկի, Верхняя Курсовая ул.. дача Введенской.
(ե. հ. կ.) առ. 10—2

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԸ

Պատերազմի երկիւղը համարվում է անցած, բայց Մերձաւոր Արևելքի խնդիրը շարունակում է առանձին հետաքրքրութեան առարկայ լինել պետութիւնների մէջ։

Եւ առաջիկայ տարիներում Մերձաւոր Արևելքը գրաւելու է քաղաքագէտների առանձին ուշադրութիւնը։

Ռուսաստանի և Անգլիայի միջև կայացած համաձայնութիւնը մի կողմից, Գերմանիայի ձեռք բերած ուժեղ ազդեցութիւնը միւս կողմից, Թիւրքիայի համար նպաստաւոր կերպով դասաւորված քաղաքական դրութիւնը երրորդ կողմից և ներքին քաղաքական յուզմունքներն՝ վտանգը չորրորդ կողմից դարձնում են Մերձաւոր Արևելքի խնդիրները հրատապ և հերթական։

Մերձաւոր Արևելքի խնդիրները մի առ ժամանակ յետ էին մղված Հեռաւոր Արևելքի խնդիրներով։ Այն ժամանակ, երբ Ռուսաստանը առանձին ուժգնութեամբ հետամուտ լինելով անցնելու իր դիրքը խաղաղ Ովկիանոսի ափերում՝ դարձրել էր իր ուշադրութեան մեծագոյն մասը դէպի Հեռաւոր Արևելք, ուրիշ ազդեցութիւններ ձգտում էին տեղ գրաւել Թիւրքիայում և մենաշնորհական դիրք ստեղծել իրանց համար։

Այժմ, երբ Հեռաւոր Արևելքի հարցը կորցրել է իր սուր բնաւորութիւնը և մտել է մի այնպիսի շրջանի մէջ, որը կարող է տարիներ շարունակվել առանց զգալի քաղաքական փոփոխութիւնների, պարզվում է, որ Հեռաւոր Արևելքի աղմկալի եղելութիւնների օրերում գործում են եղել մի շարք քաղաքական ազդեցութիւններ Մերձաւոր Արևելքում և այժմ մեր առաջ դրված են մի շարք նոր կնճիռներ բնորոշ արտայայտութիւններով։

Մերձաւոր Արևելքը, որ միշտ եղել է զանազան պետութիւնների ազդեցութիւնների բեմ, այժմ աւելի եւ մեծ չափով դարձել է կենտրոն ամեն տեսակ շահադիտական նպատակներ առաջ տանելու համար։ Եւ պետութիւնները չեն կարող խուսափել այն հարցից, որ դրված է նրանց առաջ, որովհետև ասպարէզի վրա մրցութեան և ազդեցութեան խնդիր կայ կանգնած, որը շօշափում է իւրաքանչիւրի շահը և գրաւած դիրքի էութիւնը։

Մերձաւոր Արևելքը առաջիկայ տարիների քաղաքական հետաքրքրութեան խոշոր առարկաներից մէկն է լինելու։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգ, 9 մայիսի

Հարցապնդումների դումայական մասնաժողովը, մինչև լրացուցիչ տեղեկութիւններ ստանալը, յետաձգեց այն հարցապնդումի քննութիւնը, որ աջակողմեանները ուղղել էին Բէլօստոկի դէպքերի և գեներալ Դումբաձէի գործողութիւնների մասին։

Ձայների ճնշող մեծամասնութեամբ ընդունվեց այն յայտարարութիւնը, որ ներկայացված է մինիստրների խորհրդի նախագահին ուղղած հարցապնդման առիթով—Կովկասի տերրօրիստական ակտերի մասին։ («Հ. Գ.»)

Պետերբուրգ, 9 մայիսի

Հարցապնդումների դումայական մասնաժողովը ձայների մեծամասնութեամբ մերժեց հարցապնդում ուղղել ներքին գործերի և արդարադատութեան մինիստրներին—բանւորների արհեստակցական միութիւնները հալածելու մասին։ («Հ. Գ.»)

Պետերբուրգ, 9 մայիսի

Այսօր պարսից հաւատարմատարը արտաքին գործերի մինիստրին յանձնեց շահի կառավարութեան գրութիւնը։

Շահը իր այդ գրութեամբ միջնորդում է 15 օրով երկարել այն ժամանակամիջոցը, որ տուել են կովկասեան իշխանութիւնները պարսից կառավարութեան. պահանջելով պատժել նրանց, որոնք յարձակում գործեցին պարսկա-կովկասեան սահմանագլխում ռուսաց պահակադիրքերի վրա, սպանեցին սահմանապահ պահակախմբի պաշտօնեաներին և այլ բռնի գործողութիւններ կատարեցին, ինչպէս և վարձատրութիւն տալ վնասվածներին։

Ընդ սմին հաւատարմատարը վկայեց, որ պարսից կառավարութիւնը հաստատապէս մտադիր է ամեն միջոց ձեռք առնել այդ պահանջները կատարելու համար։

Մինիստրը յիշեցրեց Ալի-Ղուլի խանին, որ ռուս կառավարութիւնը բանիցս պարսից կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել է այն հանգամանքի վրա, թէ անհրաժեշտ է գրաւել պարսից սահմանագլխային շահսէվանցի ռոչւորների կամայականութիւնը, և նախազգուշացրեց, որ ռուս կառավարութիւնը անխուսափելիօրէն միջոցներ ձեռք կառնէ ռոչւորների վերաբերութեամբ այն դէպքում, եթէ նրանց աւազակութիւնները չը դադարեն։

Ինքնըստինքեան պարզ է, որ այդօրինակ ձեռնարկութիւնների բնաւորութիւնը և նրանց գործադրելու եղանակը մանրամասնութիւններով ամբողջովին հաստատված են տեղում, ինչպէս և այժմ առաջադրված պահանջները որոշել են կովկասեան իշխանութիւնները տեղական պայմաններին համապատասխան կերպով։

Բայց և այնպէս, ուշադրութեան առնելով շահի կառավարութեան միջնորդութիւնը և վկայութիւնը, արտաքին գործերի մինիստրը յայտնեց պարսից հաւատարմատարին, որ միջնորդութիւնը, որը ուղղված է նաև Թէհրանի ռուսաց դեսպանին, ինքը յանձնելու է Կովկասի Փոխարքային։ («Հ. Գ.»)

Անովէրպէն, 9 մայիսի

Առաւօտեան տեղիցս Բրիւսէլ մեկնած գնացքը Կոնտիշ գիւղի մօտ ընդհարվեց մի ուրիշ գնացքի հետ։ Առայժմ ունեցած տեղեկութիւնների համաձայն՝ սպանվել են 36 հոգի. վիրաւորվածների թիւը մեծ է, իսկ շատերին դեռ ջարդված վագոնների տակից չեն հանել։ («Հ. Գ.»)

Թաւրիզ, 3 մայիսի

Ատրպատականի նորընտիր կառավարչապետ Մուխբիր-Սալթանէն մի քանի օր առաջ մեծ շուքով քաղաքս ժամանեց։ Նոր կառավարչապետը Պարսկաստանի ամենազարգացած պետական անձնաւորութիւններից է։ Եղել է Եւրօպայում, ազատ խօսում է գերմաներէն և ֆրանսերէն։

Անցեալ օրը Թեմակալ առաջնորդ Կարապետ վարդապետը այցելութիւն տուեց։ Տեսակցութիւնը եղել էր երկար և սիրալիր. խօսակցութիւնը եղել էր առանց թարգմանի՝ գերմաներէն։ Ի միջի այլոց խօսվել է Պարսկաստանի կրթական հաստատութիւնների շուրջը։ Կառավարչապետը հետաքրքրվել է հայ դպրոցներով. խոստացել է իր աջակցութիւնը չը խնայել մեր կենտրօնական դպրոցին։

Ցայտնի Իթ-Խալիլ նախկին սրիկան, որ վերջերս ոստիկանական պաշտօնեայ էր դարձել, երէկ՝ շուկայում հասարակական խաղաղութիւնը վրդովելու պատճառով բանտարկվեց։ Այսօր լսում ենք, որ մեծ ամբաստանութիւններ են բարդվում յիշեալի վրա, և հաւանական է թւում, որ գըլխատման արժանանայ. այս նոյն անձնաւորութիւնն է, որը ամիսներ առաջ տեղիս բանտից դուրս քաշեց մի հայ բանտարկված պատանու և անհետացրեց։ Սխալված չեմ լինի, եթէ ասեմ, որ ոստիկանական պաշտօնեաներից շատերը նման անձնաւորութիւններ են, որոնց յանձնված է քաղաքիս հասարակութեան հովւութիւնը։

Վերջերս Թէհրանից փախած յայտնի Ռահիմ-խանը գտնվում է Թաւրիզում։ Ինչպէս լսում ենք, քաղաքի ոստիկանապետութիւնը պիտի յանձնվի նրան։ Թէհրանի փախստականը Թաւրիզում կարևոր պաշտօն է ստանձնում։

Կենտրօնական դպրոցի շէնքը գնվեց. պ. Ղ. Յակովբեանը կրկին զիջեց 2000 ր.։

Իբօ

Թաւրիզ, 5 մայիսի

Բանտարկված Իթ-Խալիլը երէկ հարցաքննութեան ենթարկվելով խոստովանել է իր սխրագործութիւնները և բազմաթիւ մարդասպանութիւնները, ի միջի այլոց և հայ տղայի սպանութիւնը։ Կառավարչապետի հրամանով՝ գիշերս բանտում խեղդել են նրան, և առաւօտեան նրա դիակը, ի տես և յօրինակ այլոց, ձգված էր Ալա-Ղափուի հրապարակը։ Ասում են, որ շատ գերեզմանատներ մերժել են ամփոփել Խալիլի դիակը։ Այսօր պարսիկներն իրար հանդիպելիս «աչքալուսանք» են տալիս իրար՝ աւազակի մահվան պատճառով։ Նոր կառավարչապետի այս արդար քայլը գոհացուցիչ տպաւորութիւն թողեց հասարակութեան վրա։

Իբօ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Սամարղանդ, 6 մայիսի

Անցեալ տարի՝ ուրախութեամբ վերահասու էինք, թէ ինչպէս մեր Անդրկասպեան և Թուրքեստանի հայոց դպրոցների ուսուցչութիւնը տարվայ ընթացքում գոնէ մի անգամ Ասխաբադում հաւաքվեց—թէկուզ պատգամաւորների միջոցով—և խօսեց թէ իր պաշտօնի լաւ ու վատ դրութեան մասին և թէ մանաւանդ՝ կրթութեան ու մեր դպրոցները կարգ ու կանօնի տակ դնելու մասին, որը մեր և մեզ համախոհ ծնողների շրջանում շատ ցուրեկան էր։

Այս տարի, փոխ. եղաւ երկրորդ անգամ հաւաքվելու, ի հարկէ, աւելի կարևոր խնդիրների համար, սակայն հրաւիրող մասնաժողովը չը կարողացաւ բոլորի տրամադրութիւնն և յարմարութիւններն այնպէս կանօնաւորել, որ ուսուցչական այս կարևոր ժողովը չը մնար անկատար։

Մեր երկրում 6 ուսումնարան կայ, բոլորն էլ ականաւոր քաղաքներում, որոնք միացած են իրար հետ երկաթուղիով։ Այդ դպրոցներում ուսուցչական խմբեր կան՝ առնուազը 3—7 հոգուց կազմված. պէտք է որ նրանք շատ կարևոր խնդիրներ ունենային աչքի տակ յատկապէս դպրոցական կեանքի վերաբերեալ և պէտք է որ այդ խնդիրները լուծվէին օր առաջ։

Մնող

Կրասնովօդսկ, 6 մայիսի

Երէկ, մայիսի 5-ին, մօտ 18 տարեկան մի ռուս պատանի այստեղ՝ նոր քաղաքամասում՝ ատրճանակի գնդակի մի հարուածով վերջ տուեց իր կեանքին։ Գնդակը կըպել ու անցել է աջ աչքի վերևից։ Պատճառը ծնողների ամարդի վարմունքն է, որ թոյլ չեն տուել ամուսնանալու իր սիրած օրիորդի հետ։

Քաղաքային այգու դիմաց գտնվող Շ. Բաղիրեանի տներում, որտեղ գտնվում են քաղաքումս աչքի ընկնող խանութները, երեկոյեան ժամը 5—6-ին հրդեհ սկսվեց։ Մի ժամվայ մէջ ամբողջ շինութիւնը բակի կողմից՝ բռնվեց բոցերով։ Խանութների ապրանքները կարելի եղաւ դուրս բերել փողոց, իսկ սենեակներում գտնվող ապրանքները այրվեցին։ Ժողովրդի ցոյց տըւած օգնութեան շնորհիւ, կարելի եղաւ սահմանափակել հրդեհը, որ սպառնում էր ճարակել ամբողջ թաղը։ Ջը նայելով որ քաղաքը տարեկան մի որոշ գումար է յատ-

կացնում հրդեհաշէջների խմբին, բայց և այնպէս դա անունով միայն գոյութիւն ունի. կայ միայն մի երկար շինութիւն, որի ճակատին մեծ-մեծ տառերով գրված է. «Красноводское пожарное депо». Իսկ թէ ի՞նչ կայ այստեղ, այդ երևան չեկաւ ներկայ դէպքում էլ, իսկ մինչև այժմ եղած հրդեհների ժամանակ մի քանի դատարկ տակառներից բացի՝ ուրիշ բան չենք տեսել: Ուրեմն ձուր են գնացել այդ յատկացրած փողերը: Հրդեհից վնասվել են հետեւեալ խանութպանները. Մ. Քոչարեան, «Варшавскій магазинъ», Յովհաննիսեան, Եղ. Նազարեաններ և Սանամեան:

Թէև արդէն մայիսն է, բայց մեզ մօտ եղանակը դեռ ես ցուրտ է, այնպէս որ երեկոները վերարկուի կարիք է զգացվում:

Փոս

—

Քեանդակ (Արեշի շրջ.), 7 մայիսի

Թէ ցորենի և թէ գարու արտերը շատ լաւ են. խաղողի բերքը գովական չէ, բայց բաւարար է. չալթուկը սկսել են կապել. կառավարութիւնը բոլոր գիւղերին մայիսի 5-ին ցորեն է բաժանել. չափահասներին 2-ական, իսկ անչափահասներին՝ 1-ական պուդ. այդ ցորենը բաւական է մինչև հունձ, թերևս ոմանց շատ լինի:

Ս. ք. Տ.-Պ.

—

Նուխ, 7 մայիսի

Սիրողների մի խումբ բարեգործական նպատակով ամսիս 4-ին տուեց տեղիս դպրոցի շինութեան մէջ մի ներկայացում, որ պատրաստվում էին մեծ պասի առաջին շաբաթներից: Խաղացին Փառնակէսի «200,000» կատակերգ. մէկ արար. և Վ. Մաղաթեանի «Կռթ-կռթ» վօդեվիլը: Կային 40-ի չափ մարդիկ. բացակայում էր հանուր դասակարգը: Գները 3 րուբլուց մինչև 30 կ.—թանգ էին: Մեզ թւում է, որ թատրոնի մասին ուտիսխօս հային մասամբ տեղեկութիւն պիտի տային գործողութեան սկզբից, և այդ բանը տեղացի ուսուցչի պարտականութիւնն էր կամ կարգադրիչի: Իբրև գիւղի սիրողներ՝ դերակատարները բաւարար տարան դերերը:

Կ.

—

Զաքաթալա, 8 մայիսի

Այս երկու օրս այստեղ կատարվեց մի յանդուգն գողութիւն: Տէր-Ղազարեան Վասիլ բէկի մօտ ծառայում էր «հաւատարմութեամբ» երկու տարուց ի վեր մի ինչ-որ կասկածելի ռուս երիտասարդ, որը աքսորված էր մեր աստուածապահ քաղաքը: Հերոս ծառան բանալով Տէր-Ղազարեան տիկինների կամօդները և այնտեղից մօտ 800 րուբլու ոսկեղէն ու արծաթեղէն յափշտակելով աներևոյթանում է…

Այսօր տեղեկացայ, որ տեղիս ռուսաց քաղաքային և արհեստաւորաց դպրոցների բոլոր ուսուցիչներին արձակում են իրանց պաշտօններից: Պատճառը իրար վրա «դոնոսներ» գրելն է, որ անխտիր ամենքի վրա էլ շատ թանգ նստեց…

Տեղացի

—

Ղալաչա, 8 մայիսի

Գիւղացիների ծանր դրութիւնը որոշ չափով թեթեւացաւ. հացից աւելի դժուար է գիւղացիների համար անասուններին կերակրելը. վերջիներիս գարնան գալովը ազատվեցան. անձրևային եղանակներ լինելու պատճառով խոտի առատութիւն է: Լաւ բերք են խոստանում մեր արտերը, թէ գարնանացանքերը և թէ աշնանացանքերը, միայն՝ թէ բնութեան արհաւիրքներից ազատ մնան: Հացի գինը շուկայում ընկել է. լաւ տեսակը ծախվում է պուդը 1 րուբլի 50 կօպէկ, իսկ վերջին տեսակը 1 րուբլի 40 կօպ: Հացի էժանանալուն նպաստեց մեր գիւղական երիտասարդութեան բերած վագօններով ցորենը և կառավարութեան նպաստը. մեր կողմի բոլոր գիւղերի աղքատներն էլ ստացան նպաստ (հացօրդներ էլ եղան): Այս ամսի վերջերին Թուրքերում գարի կը հնձվի: Ընդհանրապէս այս տարի թէ Թուրքերի և թէ հայերի արտերը շատ լաւ են: Գիւղացիների դրութիւնը այսուհետև դէպի լաւն է գնում, մինչ մեծ քանակութեամբ տուգանքներ են դրված վրաները՝ անտառում տաւար պահելու համար:

Բօրչալուի Ղաչաղան գիւղի մօտ պատահել է հետեւեալ դէպքը. Նորերս ղալաչեցիներին և կողբեցիներին կողոպտող աւազակները յանկարծ մի գառնարածի շրջապատում են. վերջինը ունենում է հրացան, և տեսնելով որ վերջին րօպէն հասել է, հրացանն ուղղում է դէպի աւազակները, որի թնդիւնից յետոյ մէկ աւազակ վայր է ընկնում, իսկ ինքը սկսում է փախչել. մնացած չորս աւազակները համարեա են տալիս, որի չորս գնդակն էլ դիպչում է թըշուառ գառնարածին. շուտով հաւաքը գիւղն է հասնում և օգնութեան են գալիս. աւազակներն իրանց վիրաւոր ընկերոջը թողնում փախչում են. ասում են գառնարածի եղբայրը աւազակի գլուխը ջախջախել է: Սպանվել է մի մարդ և Քեօրփիլու թուրք գիւղում. յիշեալ գիւղի մօտ անյայտացրել են նաև մի հայ երիտասարդ, որի դիակն նոյնիսկ չեն գտնում: Բօրչալուի գաւառը մեր սահմանակից գիւղերի համար պատիժ է դառել. մի ամսվայ ընթացքում գողացել են և փող առնելով յետ տուել՝ 1) մէկ գոմէշ—15 ր., 2) մէկ եզը—10 ր., 3) 2 ձի—35 ր.: Մի ձի էլ նոր են գողացել: Աւազակները յիսուն րուբլի ստանալով յետ են տուել ուլախները, չորերը չեն տուել: Այս է հայերի դրութիւնը դեռ խաղաղ ժամանակ…

Մելքիսեդէկ քահ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

Հինգշաբթի, մայիսի 8-ին, ռուսաց դրամատիկ արտիստների խումբը, Ն. Ֆ. Բօուրի և Ա. Ի. Գրիշինի ղեկավարութեամբ, Թիֆլիսի արքունական թատրոնում 5-րդ անգամ ներկայացրեց «Յճ երթաս» դրաման, որ փոխադրված է բեմի համար է յարմարեցված Սենկեվիչի նոյն անունով յայտնի ու հռչակաւոր պատմական գրուածքից: Պէտք է ասել, որ փոխադրութիւնը շատ աջող է կատարված և Սենկեվիչի գրուածքի բոլոր բնորոշ ու էֆեկտաւոր կողմերը պահպանվում են դրամայի մէջ: Իսկ ինչ վերաբերում է խաղին, դժուարանում ենք ասել, թէ կարելի կը լինի այդ պիէսը ներկայացնել աւելի լաւ, քան ներկայացնում է պ. պ. Բօուրի և Գրիշինի խումբը: Պ. Լիւդվիգօվը այնպիսի մի հիանալի Պետրօնիյ է, և պ. Ներօնօվը այնպիսի մի Ներօն, որ դուք միանգամայն մոռացութեան մէջ էք ընկնում, կարծելով թէ գտնվում էք ոչ թէ 20-րդ դարում, այլ շատ հին, վաղուց անցած-գնացած Ներօնի ժամանակներում, առաջին դարի Հռօմում:

Այդ պիէսը իր գեղեցիկ դեկորացիաներով, հագուստներով և մանաւանդ դերասանների մաածված ու նուրբ խաղով խիստ ռելիէֆ կերպով է պատկերացնում ձեր առաջ այն ժամանակների ամբողջ նիստ ու կացը, սովորութիւնները, պատրիցիաների ու պլեբէյների փոխադարձ յարաբերութիւններն ու դէպի միմեանց ունեցած վերաբերմունքը: Դուք տեսնում էք, թէ որ աստիճան արհամարհված էին պատրիկներից պլեբէյները՝ այն ժամանակվայ լումպէն-պրօլետարիատը, որը, կատարեալպէս զրկված լինելով որևէ սեփականութիւնից և աշխատանքի միջոցներից, ապրում էր միմիայն այն փշրանքներով, ինչ որ նրա առաջ, իբրև մի իսկական շան առաջ, կը գցէին պատրիկները: Բայց և միևնոյն ժամանակ դուք տեսնում էք, թէ ինչպէս այդ նոյն պատրիկները և նրանց ամենափայլուն ներկայացուցիչ Ներօնն ու նրա կին Պօպէան սարսափում, դողում են իրանց ոսկեզօծ գահերի վրա, երբ քաղցած ու մարդկային կերպարանքը կորցրած պլեբէյը խլրտում, ապստամբում և սպառնում է կատաղած ծովի նման միանգամայն խեղդել իր թշուառութեան պատճառ եղող բոլոր պատրիկներին: Եւ սրանք, կատաղած ամբոխի զայրոյթը իրանց գլխից հեռացնելու համար, ստիպված են նրան զուարճացնել աւելի ու աւելի վայրենի և գազանաբարոյ տեսարաններով ու խաղերով:

Այդ գազանաբարոյ զուարճութիւնների համար առատ նիւթ են մատակարարում այն ժամանակվայ առաջին քրիստոնեաները, որոնք մեծ մասամբ նոյն թշուառ պլեբէյներն են, այն տարբերութեամբ միայն, որ իրանց թշուառութեան ու խեղճութեան սփոփանքը գտել են նոր տարածվող քրիստոնէական կրօնի մէջ, որը նրանց երկրային թշուառ ու տանջալից կեանքի փոխարէն խոստանում է երկնային յաւիտենական ու երջանիկ կեանք: Եւ նրանք, յափշտակված այդպիսի վառ յոյսերով, միանգամայն արհամարհում են մահը և երգելով են գնում խարոյկների վրա այրվելու և… իրանց բաղդակից, բայց ըմբոստ եղբայր պլեբէյներին զուարճացնելու…

Ռեպօրտեոր

ՎՐԱՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

VII

Մի այլ անգամվայ համար թողնելով առհասարակ վրաց կրթական հիմնարկութիւնների մասին հայ ընթերցողներին տալու մի ամփոփ տեղեկութիւն՝ այս անգամ կարճանագրեմ մի ցաւալի իրողութիւն մի ուսումնարանի վերաբերեալ, որը մեզ հայերիս պիտի հետաքրքրէ իր հիւանդոտ կազմով:

Ժամանակը շատ փոխվեց. ամեն կողմից կրկին նախկին բաները սկսվեցին. ամենեւին չէ երևում, որ հոկտեմբերեան յայտնի մանիֆեստով է կեանքն առաջ գնում: Առաջվայ ճնշումները և առաջվայ սահմանափակումները տեղի են ունենում ըստ ամենայնի: Ուսումն ու կրթութիւնը լինելով ամենաարմատական գործօններ ժողովրդական-ազգային ինքնուրոյնութեան, հէնց այդ կէտին է ուղղվում ճնշումն ու հալածանքը: Վերականգնվել է նախկինը. ծայրագաւառներն ու օտարազգիները կրկին համարվում են խորթ զաւակներ:

Ահա ձեզ փառաւոր ապացոյց:

Թիֆլիսում հրատարակվող վրաց «Ամիրան» թերթի 53-րդ համարում կարդում ենք.

«Ինչպէս յայտնի է, Թիֆլիսում անա քանի տարի է գոյութիւն ունի Ղազբեգի անունով օրիորդաց ուսումնարան, որտեղ ուսումը աւանդվում էր վրացերէն լեզուով: Անցեալ նոյեմբերից սկսած ուսումնարանական շրջանային հոգաբարձուն սկսեց մի շարք գրագրութիւններ այս ուսումնարանի վերաբերեալ դպրոցի վարչութեան հետ: Հոգաբարձուն առաջարկութիւններ էր անում ծրագրի մէջ մտցնել փոփոխութիւն և ուսումը ռուսերէն լեզուով աւանդել: Ուսումնարանի հիմնադիրները չը համաձայնեցին այդ առաջարկութիւններին. այդ պատճառով ուսումնարանական շրջանային վարչութիւնը անցեալ շաբաթ օրը, մայիսի 3-ին, այդ ուսումնարանի տեսչին ուղարկած մի գրութեամբ, ընդմիշտ փակեց այդ ուսումնարանը: Ուսումնարանի տեսուչը միջնորդութիւն արաւ, որ ուսումը տևի մինչև այս ուսման տարվայ վերջը»:

Ահա իրողութիւն, որ կատարվել է մեր աչքի առաջ, որ ճիշ գիտէ նման դէպքեր կը կատարվեն և յետոյ:

Ինչպէս երևում է օտարազգի ուսումնարանների նկատմամբ կրկին հին վերաբերմունքն է երևան գալիս բոլորի վերաբերմամբ անխտիր:

Ս. Սարկ.

ՔԱՂՑԿԵՂԻ ԴԷՄ ԿՌՒՈՂ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

—

Մայիսի 1-ին Պետերբուրգում՝ Պետրովսկու առևտրական ուսումնարանի դահլիճում կայացել է քաղցկեղային հիւանդութիւնների (ракъ) դէմ կռիւ մղող նոր հիմնվող ընկերութեան կազմակերպչական ժողովը: Այդ նոր հիմնարկութեան նախաձեռնութիւնը պատկանում է մանկաբարձ-գինեկօլոգիական ընկերութեանը, որ 1907 թւի մայիսին մշակեց քաղցկեղի դէմ կռւելու մանրամասն ծրագիրը, որի հիման վրա նա կ'ուզէր կազմակերպել հանրամատչելի դասախօսութիւններ, ընթերցանութիւններ, վրոյցներ, հիմնել յատուկ լաբօրատօրիա և ինստիտուտ, ինչպէս որ կան այդպիսիները Արևմտեան Եւրօպայի մի քանի մեծ քաղաքներում:

Ընկերութեան բացման հանդէսին ներկայ են եղել 500-ից աւելի մարդիկ, շատ գիտնականներ, բժիշկներ, կին բժիշկներ և ուրիշ այնպիսի անձինք, որոնք այնպէս թէ այնպէս որևէ առնչութիւն ունեն բժշկական աշխարհի հետ: Բացի առաջուց անդամ գրված 288 հոգուց, ժողովի ժամանակ էլի անդամ են գրվել 300 հոգի: Մի այդպիսի արտասովոր աջողութիւն հէնց հիմնվելու օրից՝ բացատրվում է այդ սաստիկ տարածված անբուժելի հիւանդութեան դէմ կռւելու կարևորութեամբ միայն:

Ընկերութեան գործադիր մարմնի նախագահ պրոֆ. Ռաչինսկին ժողովը բանալիս իր ճառի մէջ պարզել է ընկերութեան նպատակն ու ծագման պատմութիւնը: Ապա մատնանշելով, որ Մօսկվան մասնաւոր նուիրաբերութեամբ արդէն բաց է արել քաղցկեղային ինստիտուտ, մինչդեռ Պետերբուրգը չունէր, վերջացնում է իր ճառը կոչ անելով ժողովի պատւաւոր նախագահ ընտրել Մօսկվայի համալսարանի պրոֆ. յայտնի վիրաբոյժ-գինեկօլոգ Վ. Ֆ. Սնեգիրեվին, որ յատկապէս եկած է եղել ընկերութեան բացման հանդէսին ներկայ լինելու:

Այնուհետև Սնեգիրեվը մի գեղեցիկ ճառով քաղցկեղի պատճառների ու անբուժելիութեան մասին հետեւեալ միտքն է յայտնում: Նախ՝ գիտողութիւններն ու ուսումնասիրութիւնները մինչև XX դարի սկիզբը դրա մասին եղել են կարճատօտ, անճիշտ և թերի: Միայն վերջերս Անգլիայում, Գերմանիայում և Ռուսաստանում երևան եկան յատուկ հաստատութիւններ այդ հիւանդութեան ուսումնասիրութեան համար: Անհրաժեշտ է կռւել դրա դէմ հաւաքական ույժերով: Ուստի ընկերութիւն հիմնելու օգուտը ակներև է և կասկածից դուրս: Մարդկութիւնը ստացել է 5 չարիք. սիֆիլիս, արբեցութիւն—նարկօտիկներ, տուբերկուլեօզ (թոքերի հիւանդութիւն), հոգեկան հիւանդութիւններ և վնասակար վարակումներ: Առաջին երկուսը զգայնութեան կրքի հետևանքներն են, երրորդը՝ ազահութեան, չորրորդը առաջինի և երկրորդի արդիւնքն է և, վերջապէս, հինգերորդը՝ բոլոր այդ չորսի հետևանքը: Մինչև որ մարդկութիւնը չը հասնի կրքերի զսպման, այդ հինգ չարիքները չեն ոչնչանայ երկրի վրայից:

Նրանից յետոյ խօսել է Պետ. Դումայի անդամ բժ. Ա. Ի. Շինգարեօվը ժողովրդի լայն խաւերի մէջ այդ հիւանդութեան դէմ մաքառելու համար: Նրա տուած տեղեկութիւններից երևում է, որ Վօրօնեժի նահանգում 1898—1902թ.թ. զեմստվայի բժիշկները արձանագրել են 3,344,000 հիւանդութեան դէպքեր, ի թիւս որոնց 2,929 հոգի քաղցկեղ (ракъ) հիւանդութեամբ, որոնցից կանայք՝ 1,718 հոգի, իսկ տղամարդիկ՝ 1,211: Ռուսաց կեանքի ծանր պայմանների մէջ այդ հիւանդութիւնը գիւղական ընտանիքի համար, որը առանց այն էլ սոված է ու քայքայված, հանդիսանում է իբրև մի խոշոր չարիք:

Պրոֆ. Լևինը խօսել է ընկերութեան նպատակների մասին ներքին օրգանների մէջ երևացող քաղցկեղի դէմ մաքառելու գործում: Հաղորդել է նաև կենդանիների վրա կատարված փորձերի ուսումնասիրութեան աջող հետևանքները:

Վերջում ժողովը զբաղվել է ընկերութեան վարչութեան կազմի ընտրութեամբ:

(«Н. В.»)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Թիֆլիսի հացթուխները, ճնշվելով ժողովրդի արդար պահանջից և կառավարութեան ձեռք առած խիստ միջոցներից, դիմել են նոր «օյինբազութեան»: Ինչպէս յայտնի է, հացը նոր սակագնով իւրաքանչիւր տեսակի ֆունտը ծախվելու է ½ կօպէկով էժան: Հացթուխները թխում են շատ քիչ քանակութեամբ, որը և առաւօտեան վաղ անմիջապէս ձեռքից ձեռք խլվելով սպառվում է: Այնպէս որ ցերեկվայ ժամը 11-ից այլևս հաց քաղաքում չէք գտնի: Վախից ի հարկէ չեն փակում փուռը կամ թօնիրները, այլ աշխատանքի չորերը հագած նստում են իրանց խանութների առաջ. և երբ հաց գնելու եկած քաղաքացին պահանջում է հաց ծախել, նրանք ամենայն հանգստութեամբ ասում են, որ առաւօտը բոլոր հացը ծախվից վերջացաւ, այժմ մի կտոր չը կայ:

◆ Մեզ խնդրում են տպել հետևեալը. «Այսօր Թիֆլիսի ժողովարանի ամառային շինութեան մէջ կայանալու է յօգուտ կովկասեան հայոց բարեգործական ընկերութեան «Մեծ ծաղկեայ զբօսանք»: Կովկասեան հայոց բարեգործական ընկերութիւնը, որ նոր կանոնադրութեան հաստատումով, որը տալիս է նրան կուլտուրական լուսաւորութեան գործունէութեան լայն իրաւունքներ, առաջիկայ ուսումնարանական տարվանից մտադիր է ի միջի այլոց առանձնապէս աջակցել ժողովրդական լուսաւորութեան գործին: Այս պատճառով պէտք է յուսալ, որ հասարակութիւնը համակրութեամբ կը վերաբերվի այսօրվայ զբօսանքին և իր ներկայութեամբ կաջակցէ նրա նիւթական աջողութեան»:

◆ Երկու ամեղ զոհեր ես: Մայիսի 9-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, Թիֆլիսի կօնսիստօրիայի առնդպիր Գրիգոր Բէժանեանը ինքնասպանութիւն գործեց, ընդունելով կարբոլեան թթւուտ: Պատճառն այն է, որ նրա ուսանող որդին՝ Ալեքսանդրը ստանալով հոգեկան հիւանդութիւն՝ տարվելու էր հիւանդանոց: Իսկ նա, չը հաշտվելով այդ մաքի հետ, թօղն ընտանիք և ատկից հիւանդ որդուն էլ խմել: Ինքը Գրիգորը մի քանի րօպէ անց, գիտակցութեան չը գալով, հոգին աւանդեց, իսկ որդին, Ալեքսանդրը (24 տարեկան), մնաց հիւանդանոց տանելիս, ճանապարհին: Հանգուցեալ Գր. Բէժանեանը երկար տարիներ աշխատել է Թիֆլիսի կօնսիստօրիայում և յայտնի էր իբրև ազնիւ աշխատաւոր: Գալիք տարի լրանալու էր հանգուցեալի ծառայութեան 25-ամեակը: Նրա մահից յետոյ մնաց միայն մի որդի, որը ներկայումս ուսանում է Պետերբուրգում: Իսկ նրա դժբաղդ որդին՝ Ալեքսանդրը անցեալ տարի աւարտեց Թիֆլիսի III գիմնազիան և մտաւ իրաւաբանական ֆակուլտէտը:

◆ Քաղաքային դումայի վաղվայ նիստում մտադրութիւն կայ, ի միջի այլոց, յարուցել նաև 2 միլիոն րուբլի քաղաքային փոխառութիւն կնքելու հարցը:

◆ Զուբալովի ժողովրդական տանը, այսօր, կիրակի, մայիսի 11-ին, բժիշկ Ֆէօդօրօվը ռուսերէն լեզուով կը դասախօսէ «մարդու ներքային սիստեմի» մասին: Սկիզբն է ցերեկվայ ժամը 12-ին:

◆ Այսօր, Մուշտայիդի այգում, յօգուտ վրացիների մէջ գրագիտութիւն տարածող ընկերութեան տեղի կունենայ շքեղ զբօսանք:

◆ Ուրբաթ օրվայ կայսերական տօնի պատճառով երէկ ռուսաց լրագիրները լոյս չը տեսան:

◆ Ստացանք 1) Բերբերեան վարժարանի № 2 գիրքը՝ «Բաբելոն և ս. գիրք», 32 էջ. գ. 15 կ., 2) Համառօտ հաշիւ Բագուի հայոց եկեղեցիների և ծխական երկսեռ ուսումնարանների, 3) «Քերական», ֆրանսերէն սովորելու համար, հայերէն և ֆրանսերէն լեզուներով, առաջին ընթերցման գիրք, հանդերձ կանոններով. գինն է 20 կ.:

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

◆ Մայիսի 8-ին, Կազբեկսկայա փողոցում յանկարծամահ եղաւ Իլյա Լեւլկինը:

◆ Լարսկայա փողոցում, Պետր Բուրդեզինը անից անյայտ մարդիկ գողացան 150 րուբլանոց ձին:

◆ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Արշակ Մինասեանին, որ անցեալ տարի սիստեմատիկ կերպով ապրանքներ է գողացել Գեղամ Մանասովի խանութից, որ գտնվում է Իվօրցօվայա փողոցում: Մինասեանը ծառայող է Ակօպովի խանութում:

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Բագուի հասարակական ակումբը մայիսի 11-ից տեղափոխվում է իր ամառային ակումբը:

◆ Մայիսի 8-ին, գիշերվայ ժամը 1-ին, Կրասնօվօդսկայա, Աղխատսկայա և Մօրսկայա փողոցներից ինչ-որ անցորդներ քաշում հեռացնում են եղել դռնապանների՝ իրանց պահակակէտերից: Երբ վերջինները չէին ուզում ենթարկվել նրանց պահանջներին, «անծանօթները» սկսեցին գնդակներ արձակել նրանց վրա: Դրանց ձեռքից Դաղշեանի դռնապանը ազատվելու համար ստիպված էր գետին ընկնել ու մեռած ձևանալով ազատվել մահից: Զարգարբեն-… բէն չէ աջողվել բռնել, որովհետև մօտակայքում գորոդովօյներ չը կան:

◆ Թիֆլիսի դատաստանական պալատի սեսիան քրէական գործերի քննութիւնը Բագւում կը սկսի մայիսի 23—25-ին: Քննվելու է նշանակված 9 գործ, գլխաւորապէս քաղաքական:

◆ Խօլերային համաճարակի առաջն առնելու համար Կասպիական ծովի շրջանում ներքին գործերի մինիստրութիւնը մշակել է համապատասխան կանոններ, որտեղ ի միջի այլոց ասված է, որ համաճարակ երևալու դէպքում ամեն մի մարդատար և ապրանքա-մարդատար շոգենաւին ամբողջ ընթացքի ժամանակամիջոցում պիտի ուղեկցի մի բժիշկ կամ բժշկական բարձր կուրսերի ուսանող՝ ֆելդշերի հետ միասին:

◆ Մինչև մայիսի 8-ը, Բագու քաղաքի բոլոր բանտերում կալանաւորվածների ընդհանուր թիւը եղել 1,178 հոգի:

◆ Բագուի քաղաքապետ գեներալ Ն. Ֆօլբաումը մայիսի 8-ին տեղեկացրել է քաղաքապետին, որ դումայի միջնորդութիւնը՝ թոյլ տալու իրան փոխառութիւն անել մասնաւոր ձեռքերից 675,000 րուբլի գոյութիւն ունեցող փոխառութեան պայմաններով և պետական բանկում գրաւ դնելով 792,000 րուբլու տոկոսաբեր թղթերը, Բագուի նահանգական քաղաքային գործերի առեանի նպաստաւոր կարծիքով մօտ օրերս ներկայացված է կովկասեան փոխարքայի թոյլատուութեան:

◆ Բագուի նահանգական վարչութեան մէջ հարց է զարթեցված նահանգապետի և նահանգական վարչութեան դիւանատները ամառային ամիսներում փոխադրել Ղուբայի գաւառի Ղուսարի ամարանոցը: Հարցը ձգձգվում է առ այժմ ազատ միջոցների պակասութեան պատճառով և վերջնականապէս կը լուծվի առաջիկայ շաբաթ:

(«Б.», «Кс.»)

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

—

◆ Պետերբուրգի «Кресты» բանտում արդէն պատրաստված են քսան առանձնասենեակներ Պետերբուրգում գտնվող վըբօրգեան կոչի համար դատապարտված առաջին Պետական Դումայի անդամների կալանաւորութեան համար: Դատապարտեալներին առաջարկված է գալ մօտ օրերս: Նրանց թւում են գտնվում Նաբօկօվ, Վինավեր, Պետրունկեվիչ, Պրոտօպօվ և այլն:

◆ Պետերբուրգի հաշտարար դատաւորներից մէկը մի դատավճիռ է կայացրել, որը զուրկ չէ սկզբունքային ինքնատիպ նշանակութիւնից: Մի ինչ-որ պարոն, որն իր խօսակցին «Պուրիշկեվիչ» էր անուանել, խօսքով վիրաւորելու համար՝ դատաւորի կայացրած վճռի համաձայն՝ կալանաւորվում է երեք օրով: («Кс.»)

◆ Ղարասուբազարից հեռագրում են «Р. В.» լրագրին, որ Թուրքական «Վաթան-Ղադիմի» թերթի խմբագիր՝ երկրորդ Պետական Դումայի անդամ Մեդիեվը վակուֆային հարցի առիթով գրած իր երեք յօդուածների համար Տաւրիդայի նահանգապետի կողմից դատապարտված է 200 րուբլի տուգանքի կամ ամիս ու կէսվայ կալանաւորութեան:

◆ Լուր է տարածվել նոր նշանակված ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Շվարցի հրաժարականի մասին: Նրան հաւանական յաջորդ են անուանում ռուսաց հոգևոր սինօդի օբեր-պրօկուրօր Իզվօլսկուն: («Р. Сл.»)

◆ Ռիգայի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձու Լևշինի կարգադրութեամբ արգելվում է այսուհետև մասնաւոր դըպրոցներում ընդունել հրէաների զաւակներին սահմանված տոկոսից (տասը) աւելի: («Р. Сл.»)

◆ Արժանահաւատ աղբիւրից «Русь» լրագիրը տեղեկացել է, որ Ֆինլանդիայից Մօսկվա է ուղարկված գեներալ Բէկըրօտին յանձնելու այն մեղադրական ակտը, որ կազմել է ֆինլանդական իշխանութիւնը: Գեներալի դէմ ուղղված են մի շարք մեղադրանքներ Ֆինլանդիայում ծառայելու ժամանակ գործած մի շարք օրինազանցութիւնների մասին: Ի միջի այլոց մեղադրական ակտի մէջ մատնանշված է, որ գեներալ Բէկըրօտը նպաստել է երկու հոգու փախուստին Ֆինլանդիայից, որոնք մեղադրվում էին տեղական իշխանութեան կողմից մի շարք յանցանքների մէջ: Այդ մարդկանց յետոյ գեներալ Բէկըրօտը ընդունել է Մօսկվայի ոստիկանութեան մէջ ծառայութեան: Մեղադրական ակտը թարգմանված է ռուսերէն լեզուով:

◆ Դումայի գիւղացի պատգամաւորները հարց են զարթեցնում առաջարկելու Դումայում, որպէսզի արգելվի պատգամաւորներին օտարազգի բառեր գործածել: «Մենք ոչինչ չենք հասկանում,—ասում է պատգամաւոր Բօժկօվը,—և չենք իմանում արդեօք չե՞ն ծաղրում նրանք մեզ, երբ խօսում են մեզ համար անհասկանալի լեզուով»:

◆ «Czervony Sztader» լրագրի մէջ հրատարակված է մի դօկումենտ, որը վերկաբերվում է լեհական յայտնի սօցիալիստ գըրողներից մէկին՝ Ստ. Բրժօզովսկուն: Լրագրի ստացած տեղեկութիւնների համաձայն, Բրժօզովսկին ծառայութիւններ է մատուցանում գաղտնի ոստիկանութեան բաժանմունքին սօցիալիստական կուսակցութեան անդամներին որոնելու համար: Լեհական

Հասարակութեան «ձախակողմեան» շրջաններում այդ սենսացիօն մերկացումը զօրեղ տպաւորութիւն թողեց։ Ինքը Ս. Բրժօզօվսկին, որ ներկայումս գտնվում է Գալիցիայում, լրագիրներին ուղղած նամակներում խնդրում է իր վրա կուսակցական դատ նշանակել, որտեղ նա կապացուցանի այդ մեղադրանքների ստութիւնը։

— Մինիստրների խորհուրդը առաջարկել է Վարշավայի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուին հոգ տանել կարգի բերելու համալսարանը, որի բացումը տեղի պիտի ունենայ աշնանը։ («С. Сл.»)

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Շարունակութիւն *)

Նիստը վերսկսվում է ժամը 4 և 38 րոպէին։ Նախագահում է իշխ. Վոլկոնսկին։

Առևտրի մինիստրի օգնականը հակիրճ տեղեկութիւններ է տալիս լեռնային գործի էութեան մասին։

Դմիտրիւկովը մանրամասն անալիզի ենթարկելով նաւթային գործի աննօրմալ դրութիւնը, 1892 թւի կանոնների վերաքննութիւնը անհրաժեշտ է համարում։ Նաւթահանքերի քարուքանդ անելը կարելի է վերագրել ոչ այնքան գործադուլային շարժման, որքան հայերի և թուրքերի ազգային ընդհարման։

Բանւորական հարցը մտատանջութիւն է պատճառում ոչ միայն Դումային, այլև կառավարութեանը, և երբ միայն Դուման իր խօսքը կասէ բանւորական հարցի օրինագծերի մասին, այն ժամանակ սօցիալ-դեմօկրատներն իրաւունք կը ստանան ասելու, որ երրորդ Դուման հոգ չէ տանում բանւորների կարիքների մասին։ Սակայն անկասկած է, որ Դուման լիակատար ուշադրութեամբ կը վերաբերվի դէպի բանւորական հարցը և բաւարարութիւն կը տայ բանւորների բոլոր ցանկութիւններին, որոնք պայմանաւորված են նրանց աննօրմալ տնտեսական դրութեամբ։ Ուստի և սօցիալ-դեմօկրատները չեն ընթանայ այն ճանապարհով, որի մասին խօսեցին նրանք այս ամբիօնից. դա միայն կը մթագնէ, կը բարդացնէ և, յամենայն դէպս, կը յետաձգէ հարցի լուծումը խաղաղ ճանապարհով. (Ծափահարութիւն աջակողմում և կենտրոնում)։

Անհրաժեշտ է նաև հետախուզութեան մասը ամենալայն չափով հիմնարկել նաւթաբեր հողերի վերաբերութեամբ, գործունէութեան թէքելով այդ շրջանում նաև մասնաւոր նախաձեռնութիւնը։

Կարևոր է արտահանման պարզացումը, նաւթի գործածութեան պարզացումը ժողովրդական լայն մասերի մէջ։

Վերջում հռետորը հաւատ է յայտնում, որ պետական նաւթահողերը մանրազնին կերպով կը պաշտպանվեն յափշտակութիւններից և յափշտակողները այլ ևս օժանդակողներ չեն գտնի ոչ վարչութեան, ոչ էլ արդարադատութեան մինիստրութեան մէջ։ (Ծափահարութիւններ)։

Շինգարեօվը կարծում է, որ հրդեհումների և գործադուլների պատճառը պէտք է որոնել այն նախկին անխնամ վերաբերմունքի մէջ, որ ցոյց էր տալիս դէպի բանւորները այն ժամանակվայ կառավարութիւնը (Ծափահարութիւն). քանի օրէնսդրական ճանապարհով բանւորական հարցը չը կանոնաւորվի, մինչ այդ ժամանակ պէտք է հանդիսատես լինել այն ամենի, որոնք կործանեցին նաւթային արդիւնաբերութիւնը։ Ապա նաւթի արդիւնքը բնաւ չէ համապատասխանում երկրի պահանջին. նաւթի գինը անասելի բարձր է, որ էական վնաս է պատճառում նաւթային արդիւնաբերութեան, իսկ նաւթաբեր հողաբաժինների շրջանի լայնացումը կատարվում է վերին աստիճանի դանդաղօրէն։

Պետական գանձարանը պարտաւոր է լուրջ ուշադրութիւն դարձնել պետական նաւթաբեր հողերի շահագործութեան վրա և նաւթի մասնայական արտադրութիւն ստեղծել, որովհետև այժմ մօնօպօլիա են դարձրել խոշոր արդիւնաբերողները. նրանք առանց այն էլ լաւ են ապրում, իսկ մեր ներքին շուկան նաւթային սով է անցնում։

Անհրաժեշտ է կարգաւորել նաւթային արդիւնաբերութիւնից ստացվող եկամուտները, որոնք մտնում են պետական գանձարանը։ Անհրաժեշտ է կարգի բերել լեռնային գործարանների տնտեսութիւնը, պէտք է ունենալ առևտրական հաշւապահութիւն, հոգալ նրանց կառավարելու համաչափութեան մասին։

Բաւական անմխիթար վիճակի մէջ է և հանքային ջրերի հսկողութիւնը։ Թող լեռնային գործի բոլոր նրա մասերի անտնտեսութեան վրա մատնանշված մեր ցուցմունքները ընդունվեն ապագայի նկատառմամբ, որ ժողովրդական հարստութիւնների և սեփականութեան հետ այդպիսի ճանապարհով չի կարելի ընթանալ (երկարատև ծափահարութիւններ կենտրոնում և աջակողմում)։

Յայտարարվում է ընդմիջում մինչև երեկոյ։

Նիստը վերսկսվում է ժամը 8 և 58 րոպէին։ Նախագահում է բարօն Մէյէնդորֆը։

Եգօրօվը նկարագրում է Ուրալի արքունական գործարանների ինժեներների և բանւորների յարաբերութիւնները և գալիս է այն եզրակացութեան, որ բանւորներից և ոչ մինը այնպէս չէ վնասվել, ինչպէս Ուրալեան գործարանների բանւորները. ժամանակն է ոչնչացնել փեօդալական յարաբերութիւնները Ուրալում, և եթէ այդ՝ կառավարութիւնը չանէ, կանեն իրանք բանւորները։ Այն ժամանակ չը մեղադրէք նրանց։

Վերջում հռետորը կարդում է սօցիալ-դեմօկրատների բանաձևը։

Սաղաթէլեանը կարծում է, որ Բագւում բանւորական շարժման և հայերի ու մահմեդականների քաղաքացիական կատաղի կռւի մէջ ոչինչ ընդհանուր բան չը կայ։

Վիճաբանութիւնները սպառված են։ Սօցիալ-դեմօկրատների բանաձևը մերժվում է։ Բիւջէտային մասնաժողովի բանաձևը ընդունվում է Շէյտեմանի լրացուցիչ առաջարկութեամբ, որ 1909 թւի նախահաշւին կից մի նախագիծ լինի լեռնային վարչութիւնը վերակազմելու մասին։

Բոլոր գումարներն էլ յօդուած առ յօդուած ընդունվում են։

Ընդունվում է նաև ֆինանսների մինիստրի դիւանի բոլոր ծախքերի ու եկամուտների նախահաշիւը։

—

Նիստ մայիսի 8-ի

Նիստը բացվում է առ. ժամը 11 և 20 րոպէին։ Նախագահում է Խոմեակովը։ Կարդացվում է օրակարգը։

Հերթում դրված է առևտրի մինիստրութեան նախահաշւի նաւագնացութեան և նաւահանգիստների մաս քննութիւնը։

Զեկուցանողն է Սվէնիցկին, որ պաշտպանում է բիւջէտային մասնաժողովի բանաձևը։

Նեկրասօվը նաւագնացութեան վարչութեան մէջ լուրջ պակասութիւններ է գտնում։

Էրգարդտը ասում է, որ հոկտ. 17-ի միութեան ֆրակցիան ամբողջովին միանում է բիւջէտային մասնաժողովի բանաձևին։

Առևտրի մինիստրը մի քանի բացատրութիւններ է տալիս։

Դուման անցնում է նախահաշւի քննութեան յօդուած առ յօդուած։

Բոլոր համարներն էլ ընդունվում են։

Նիստը փակվում է ժամը 3 և 15 րոպէին։ («Հ. Գ.»)

*) Տես «Մշակ» № 101.

ՄԱՏԵՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Յ. Յովհաննիսեան. «Բանաստեղծութիւններ». Վաղարշապատ, 1908 թ. ութ-ծալ, 240 եր. 1 ր 75 կ.*)

Տողերիս գրողը մեղաւոր է զգում իրան այս շնորհալի և կիսով չափ մոռացված տաղանդը առաջ երեք պատճառներով։ Առաջին, Լայստի համար կատարած գերմաներէն թարգմանութիւններիս մէջ ես մոռացել եմ այս բանաստեղծիս՝ մեծագոյն տեղը տալով ի միջի այլոց ուրիշներին։ Երկրորդ, «Հայ հեղինակներ» մէջ ոչ մի շնորհալի բանաստեղծութիւն չեմ գրել սրանից. հիմա եմ տեսնում, որ լաւագոյն տեղերից մինը պատկանում է Յովհաննիսեանին։ Եւ երրորդ, գրականութեան պատմութիւն անցնելիս, աշակերտներիս հետ, երբէք կանգ չեմ առել Յովհաննիսեանի վրա, այն ինչ նորագոյն և լաւագոյն լիրիկներից մինը մոռացել եմ անցնելու։

Այս ամենը շնորհիւ բացակայութեան մի կարգին ժողովածուի, ինչպէս և այս խոստովանութիւնը շնորհիւ երևան գալուն վերջապէս այս գրքի, ուր կատարելապէս հանդէս է գրված մի տաղանդ առաջնակարգ արժանիքներով։

Օղակը, որ ես որոնում էի Ռափայէլ Պատկանեանի և մեր նորագոյն բանաստեղծների մէջ և չէի գտնում, կամուրջը, որով հայ բանաստեղծական միտքը, ազգային հայրենասիրականից պիտի անցնէր լիրիկ անհատական աշխարհը յանձին Աւետիք Իսահակեանի, բաց էր մնում ինձ համար։ Այդ օղակը և այդ կամուրջը այժմ լրանում է դարձեալ այս գրքի շնորհիւ, որ քանքարաւոր հեղինակը վայել է ներկայացնելու հասարակութեանն իր ժամանակին։

Եւ տեսնում ենք այդ երկու աշխարհները՝ հայրենասիրականն ու լիրիկ-զգայականը կողք-կողքի մեր այս բանաստեղծի մէջ։ Նա չէր կարող զատվել այն խոշոր մօտիվներից ազդեցութիւններից, որոնք երևան էին գալիս նրա անմիջական նախորդների՝ Գամառ Քաթիպայի և Շահազիզի մէջ—ազգային-հասարակականը. ուստի այս երգերի մի բաւական ստուար մասը ազգային-հայրենասիրական բնոյթ ունի... Չենք կանգ առնում այդ երգերի վրա, որոնք մեծ մասամբ թոյլ և անաշող բաներ են, ու աւելի հրապարակախօսի գործեր են, քան բանաստեղծի։ Իրանք նախորդ սերնդի ժառանգութիւնն են, որոնք այս կամ այն կերպ, իբրև ժամանակի մի անհրաժեշտ արդիւնք, պիտի երևային անմիջական յաջորդի մէջ։ Յովհաննիսեանի բուն տաղանդի հետ դրանք ոչ մի էական առնչութիւն չունեն։

Այդ տաղանդն իր ամբողջ փայլով ու բոյով երևան է գալիս այն երգերի մէջ, ուր զեղում են բանաստեղծի զգացումներն առ կոյսը և առ սիրելին... Դուք այդտեղ տեսնում էք հարաւի տաք զաւակին, որ հաւաքում է իր երկրի բոլոր բոյրերը, բոլոր երանգները՝ շլացնելու և գրաւելու համար տարփելի կոյսի աչերը...

Կուզէի լինել կարկաչուն վտակ...
Վճիտ ալիքը, դրախտի բուրմունքով...
Եւ առաւօտեան, ինչպէս ցօղ յստակ,
Երեսդ ոռոգել գոհար շիթերով։
Կուզէի լինել սոսի հովասուն,
Համարձակ փռված կանաչ սաղարթով,
Եւ միջօրէին այդ դէմքդ սիրուն
Հովանի լինել հեզիկ շրշիւնով։
Կուզէի լինել ծաղկոցում բացված
Քաղցրաբոյր մի վարդ, երկնից արժանի,
Եւ սիրոյ ժամին, խանդից արբած,
Զարդարանք լինել կուրծքիդ գեղանի...

Երկրից, դրախտից, բոյրից ու ծաղկից, ցօղից ու շիթերից անբաւական բանաստեղծը թռչում է երկինք, այնտեղի գոհարներն էլ ցած բերելու և իր սիրուհու սպասին դնելու...

Եւ շող դառնալով գարնան արևի՝
Կուզէի պայծառ աչերումդ վառուել,
Կամ ինչպէս քնքոյշ ոսկեվառ գօտի
Չքնաղ իրանիդ փաթաթուել, փարել։
Լուսափայլ աստղիկ կուզէի դառնալ,
Քաղցր մանկան պէս ծիծաղն երեսին,
Ինչպէս աղամանդ շողշողել, ցոլալ
Ա՜վ իմ թագուհի, քո բաց ճակատին։
Կուզէի լինել լուսին ամօթխած,
Արծաթի փայլով մազերդ շոյել,
Այտերդ զգուել սիրուց բորբոքված,
Դողդոջ շրթունքիդ համբոյր դրոշմել։

Երկնքի պերճանքներով էլ անբաւական, բանաստեղծը կրկին ցած է սլանում յաղթահար և շարունակում է.

Կուզէի լինել սիրահար սոխակ
Եւ ձեռիդ գերի, վանդակում փակված,
Ականջիդ հնչել հրաշալի նըւագ,
Մեղմ օրօր ասել հոգուդ զմայլած...

Այս ամենից յետոյ մնում էր միայն սիրուհուն աստուածացնել. արդարև, բանաստեղծի վառ երևակայութիւնը չէ վարանում ծունկ չոքելու և երկրպագելու...

Եւ կախարդական տաճարում կանգնած,
Կուզէի տեսնել ես քեզ Անահիտ,
Եւ երկրպագել, առաջիդ չոքած,
Սուրբ գեղեցկութեան անմահ տիպարիդ։

Այս մօտիվը նոր չէ և՛ համաշխարհային և՛ մեր գրականութեան մէջ։ Դեռ ևս հեթանոս Անակրէօնը երգում էր. «Թող ես հայելի մը ըլլամ, որպէսզի դուն զիս դիտես. Թող քու շապիկդ ըլլամ, որպէսզի կրես զիս։ Թող վճիտ ջուր ըլլամ, որպէսզի մարմինդ լուանամ. անուշահոտ իւղ մը, որպէսզի քեզ խնկեմ... սանտալ մը, որպէսզի ոտքովդ վրաս կոխես»։ (Թարգմ. Զօրեանեանի)։

Նոյնը դարեր առաջ երգել է մեր անզուգական Քուչակը.

Ծրծեռնակի ձագ լինէի, ցերեկը տունդ մտնէի,
Քո բարձր, լայն սրահում ես իմ բունը շինէի,
Հէնց որ մութը մթնար, վայր գայի ծոցդ մտնէի,
Հէնց որ լոյսը լուսանար, ելնէի բունս մտնէի.
Մետաքսի գօտի դառած, ցերեկը մէջքդ գրկէի,
Կամ անուշ նռան գինի, ամանիդ մէջ ածուէի,
Հէնց առնէիր խմելու, ցածնայի ղունչդ պագնէի։

Մօտիւների նոյնութիւնը որքան ակներև, չէ կարելի սակայն կասկածել, որ բոլորն էլ գրված են միմեանցից անկախ։

Սրանից մի վեց տարի առաջ Քուչակն անտիպ էր և անծանօթ լիովին. չը գիտեմ, ծանօթ էր արդեօք Յովհաննիսեանն Անակրէօնին... Այսպէս կամ այնպէս բանաստեղծի «սէրն եւ իղձը», որ մենք անուանում ենք այդ բանաստեղծութիւնը, կրում է ինքնուրոյն ներշնչման անկեղծ և ազդու շնչը, պատկերների հարուստ, ինքնատիպ և բարձր գեղարուեստական կնիքով դրոշմված։

Արևելքի զաւակ՝ բնութեան բարձրագոյն բարիքները «աչագեղ կոյսին» նուիրելուց և արբենալուց յետոյ, կարելի է զգում հանգստեան, մի հանգստեան՝ վառ, բանաստեղծական, եդեմային, ոչ այն հանգիստը՝ որ յատուկ է հարաւի փիլիսոփային, դադրած, յոգնած, ոչ յաւիտենական մրափին ինքնամոռացութեան, այլ նրան հարկաւոր է մի քուն, որ «կեանքից հեռու սլանայ, այն աշխարհը՝ ուր խնդութիւն, ուր սէրն է միշտ անթառամ»։

Քնքոյշ վարդեր ինձ բարձ լինեն,
Վառ կանաչից իմ վերմակ...
Նոցա բոյրը զուարթագին
Ծծեմ անվերջ ես անագ.
Եւ խայտալով իմ առաջին
Վտակն անուշ կարկաչէ,
Մի թարմութիւն եդեմային,
Զօրս բոլորքս տարածէ...
Եւ աչագեղ կոյսն ականջիս
Իւր մեղեդին մեղմ հնչէ,
Եւ հերարձակ՝ սիրով վըզիս
Փարէ քնքոյշ, փաղաքշէ...

Այս քնից յետոյ կը լրանայ պատկերը, եթէ նկարագրենք բանաստեղծի երևակայած մահը.

Իրաւունք տուր ծծեմ մեղրը շրթունքիդ,
Քաղեմ կարմիր այդ վարդերը թշերիդ,
Ով որ առնի հոտը շամամ ծըծերիդ,
Էլ կարող է միթէ գին տալ իւր կեանքին։
Թէ Աստուած ինձ պիտի մահ տայ, թող մօտ գամ,
Վզովդ ընկնեմ, քեզ համբուրեմ մի անգամ,
Թող պառկեմ մազերովդ ինձ կախ տամ,
Բնաւ մի կեանք էլ չէ հանի այդ մահին։

Միևնոյն տեմպով և միևնոյն թափով դուք տեսնում էք բանաստեղծի զգացման զեղումը բազմաթիւ այլ երգերի մէջ։ Վառ երևակայութիւն, գունագեղ պատկերներ, ներշնչման ուժգին թափ ու թռիչք՝ միացած բնական, անպաճոյճ զգացման խորին անկեղծութեան հետ, ձեր առաջ բաց են անում տաք ու կրակոտ սիրոյ երևակայած ու վառվռուն ելևէջները։

Այս երեք բանաստեղծութիւնների խմբումով մենք ուզեցինք ցոյց տալ երեք խոշոր մօմենտ բանաստեղծի իղձերի, ինչ և ինչպիսի է նրա սէրը, նրա երևակայած քունն ու հանգիստը և ի վերջոյ նրա ցանկացած մահը, ուր բնորոշ կերպով պատկերանում է բանաստեղծի տեմպն ու տեմպերամենտը, արևելքի և հարաւի զաւակ, զտարիւն մի լիրիկ։

Այս գրքի երևան գալովը թառամում է ամենագեղեցիկ ծաղիկը Յովհաննէս Թումանեանի բանաստեղծական փնջի մէջ։ Նա մի էպիկ է և համեմատելու քիչ տեղ ունի Յովհաննիսեան լիրիկ-ի հետ։ Էպիկ բանաստեղծը, քանի որ չունի ներքին զգացման զեղումը և իր հայեացքն ուղղված է գլխաւորապէս արտաքին աշխարհի վրա, մի Leitmotiv է ունենում. ամեն մի բանաստեղծութեան մէջ աշխատում է դնել մի իդէա, որ բանաստեղծական թափ առած պիտի սաւառնի և ազդէ միայն զգացմունքների վրա։ Աղքատ է սակայն, Թումանեանի երգը իդէաներով. միակ բացառութիւնը «Համերգն» է, ուր, արդարև, մտքի կորիզ, իդէա կայ։ Դուրս է գալիս, սակայն, որ դա մի հետևողութիւն է Յովհաննիսեանի երգին (երես 7).

Որպէս յաղթանդամ, մի ծերուկ հսկայ,
Կախված է ժայռը ջրերի վրայ.
Ալիքը կայտառ գնում են գալիս
Եւ ժայռին սիրոյ համբոյր են տալիս։

Ի վերջոյ ալիքների բոլոր հրապոյրներին ծեր ժայռը պատասխանում է լռութեամբ.

Ալիքը կայտառ գնում են գալիս,
Սև ժայռը նախկին իւր վիշտն է լալիս,
Խաղում են ալիք, ուրախ կարկաչում—
Նա (ժայռը) անշարժ, նա կրկին տըրտում...

Գրեթէ նոյնպէս է վերջանում Թումանեանի Համերգը», ուր «ժայռը մտախոհ իր մայլ մտքի հետևից ընկած, լսում է նրան», —վտակի թռիչքին և անտառի արձագանքին։

Ժողովրդական երգերի ձևն էլ, որ վեր առաւ Աւետիք Իսահակեանը Յովհաննէս Կոստանեանից և աչքողութեամբ տարածեց՝ ստեղծելով մի խումբ հետևողներ, իր նախորդն ունի յանձին Յովհաննիսեանի, որի արտայայտութեան ձևը թէ աւելի բնական և թէ աւելի առողջ և կայտառ է քան Իսահակեանինը, որ արդէն ձանձրալի և խեղդամահ է դառնում հէնց իր ծնողի ձեռքով, որովհետև Աւետիքի մօտ այդ ձևն արդէն դառել է բառախաղ ու մինչև անգամ տառախաղի մի տաղտկալի շարան։

Համեմատեցէք, օրինակ, Իսահակեանի որևէ երգը Յովհաննիսեանի «Արազի» հետ, որ ընդգրկած, տոգորված է ժողովրդական երգի շունչ ու հոգիով։

Արազն եկաւ լափին տալով,
Ժէռ քարափին, ափին տալով.
Ո՞րտեղ թաղեմ ես իմ դարդը
Զոր գլուխս տափին տալով։
Ա՜յ իմ Արազ, Ջուրըդ վարար,
Սիրուն եարիս եարաբ տեսա՞ր,
Ես չը հասայ իմ մուրազին,—
Արազ, եարաբ կարօտս առա՞ր։

Ահա դրա օրիգինալը ժողովրդի բերանով.

Կապուտակ ձին հեծել եմ, եաման եար,
Արազին մօտեցել եմ, եաման եար,
Արազ, ինձ մէկ ճամբայ տուր, եաման եար
Իմ եարին կարօտցել եմ......

Գիրքը թւականներ չէ պարունակում, ուստի հնարաւոր չէ հետևել տաղանդի զարգացման և բանաստեղծի տրամադրութիւնների ելևէջին։ Ինքնուրոյն երգերի վերջին մասը հեղինակը դառնում է թախծալի և ազգային-հասարակական մօտիվները գերիշխող։ Թւում է, որ դրանք գրված պիտի լինեն 1895 թւականից յետոյ, մեր ազգի աղէտալի և ծանր օրերին, որոնք իրանց իսկական երգիչն գտան յանձին Արամ Զարըքի, որ իսկական բանաստեղծի աւիւնով ողբաց ու ազգաց իր հայրենիքի սոսկալի օրերը։ Յովհաննիսեանի այս գործերը թոյլ են և զուրկ գրական խոշոր արժանիքից։

Այս, ինչ որ գրում եմ, մի ուսոյթ չէ, որի համար աւելի մեծ էջեր և աւելի շատ ժամանակ էր հարկաւոր, այլ միայն տպաւորութիւններ՝ մի ուշացած տաղանդի արժանիքները ցոյց տալու, որ գալիս է փարատելու «Արցունքի հովիտի» և «Սև ագռաւների» պատճառած մղձաւանջը։ Աւետիք Իսահակեանի միալար ախ ու վախերից յետոյ մարդ հրապոյր է զգում կարդալով այս երգերը առոյգ և առողջ սիրոյ, որ տեղ-տեղ հասնում է Քուչակի բարձունքներին և Քուչակից յետոյ երկրորդ անգամ համոզում մարդուն, թէ հայ լեզուով էլ կարելի է բանաստեղծել առանց արտասվելու, առանց ողբալու և առանց ախ-Հուսէին—վախ-Հուսէին ասելով կուրծքը թակելու։

Չեմ խօսում թարգմանութիւնների մասին, որոնք մեծ մասամբ թոյլ են և իսկի համեմատվել անկարող են Ծատուրեանի ընտիր թարգմանութիւնների հետ։

Յովհաննիսեանի լեզուի վրա նշմարելի է Լազարեան ճեմարանի դրոշմը թեթևակի, և Շահազիզի ազդեցութիւնը՝ մեղմացած։ Նրա չափը, յանգը, ոճը և սահունութիւնը աւելի թոյլ են և աւելի անմշակ քան Յովհ. Թումանեանինը, ես առաւել Շուշանիկ Կուրղինեանի ոճը, որ իր առնական թափով գերազանցելու վրա է մեր բոլոր տղամարդ բանաստեղծներին, երբ նա չէ հետևում Իսահակեանին և ստեղծագործում է ներադած իր բնածին տեմպերամենտով։

Շնորհակալ պէտք է լինել Բագուի «Կուլտուրականից», որ կորուստից ազատեց մեր բանաստեղծին։ Գրքի գինը, սակայն, քչերին է մատչելի։ Խորհուրդ կը տայինք օգտվելու Աւետ. Իսահակեանի խելօք հեռատեսութիւնից, որը 3 կոպէկանոց հրատարակութիւններին է պարտական իր ժողովրդականութեան մի խոշոր բաժինով։ Խիստ ցանկալի էր հասարակութեան համար, որ Յովհաննիսեանի երգերից մի էժանագին հատընտիր հրատարակվէր 10—15 կոպէկ արժէքով, որը կը նպաստէր տաղանդաւոր բանաստեղծի ժողովրդականացման։

Գ. Վանցեան

*) Ներկայ մատենախօսական յօդուածը հանգուցեալ Գ. Վանցեանը ուղարկել էր խմբագրութեանս մահից 2 օր առաջ։ Խմբ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Շուշի, 25 ապրիլի

Մեր հոգևոր իշխանութեան դրամարկղը կողոպտվեց։ Այս մասին «Մշակը» միայն մի փոքրիկ լուր հրատարակեց։ Ժողովուրդը լարված սպասում է դրա հետևանքին, որովհետև դրա մէջ խառնվում է մի հայ քահանայի մասը։ Անէկդօտները բազմաթիւ են, բայց աւելի հաւանականը դնենք ընթերցողի առաջ, ցոյց տալու՝ թէ լուսաւոր կոչվող այսպիսի դարում ինչեր են կատարվում։

Կօնսիստօրիան պատուիրում է իր գանձապահ Մուշեղ քահ. Վարդապետեանցին դրամարկղում պահել միայն երկու հարիւր րուբլի, իսկ մնացածը պահ տալ տեղական պետական գանձարանում։ Թէ Մուշեղ քահանան ինչպէս է կատարում այս հրամանը, երևում է այն բանից, որ նա փոխանակ փողերը պետական գանձարանում պահ տալու, պահում է իր տանը և կօնսիստօրիայի հետ գործ ունեցողների փողերը նա վճարում է իր տնից բերել տալով։ Բազմաթիւ վկաները հաստատում են այս հանգամանքը։ Այնուհետև նա մի քանի օրով արձակուրդ է ստանում՝ գնալու Ռօստով իր ուսանող հիւանդ որդուն տեսնելու։ Գնում է, բայց յետոյ հաստատվում է, որ նա Բագուից ուրիշ տեղ չէ գնացել, այն ինչ, վերադառնալուց յետոյ, նա իր շրջաններում տարածում է, որ իր հիւանդ որդին լաւ է, դըպրոցի վերատեսուչը գոհ է նրանից և այլն։

Այս անցքից մի քանի օր անցած, մի քանի տղերք մտնում են կօնսիստօրիա, ատրճանակի տակ լռեցնում են ծառային, հանում են 8 պուդանոց ձուլածոյ դրամարկղը և տանում քաղաքից դուրս կոտրում։ Ծառայի ցուցմունքով, չարագործները 6 հոգի են լինում, որոնցից 4-ին նա ճանաչում է, որոնք և ձերբակալվում են, իսկ 2-ին չէ ճանաչում, որոնք մինչև այժմ ազատ են։

Սկսվում է քննութիւն։

Գանձապահ Մուշեղ քահանայի գործերը ցոյց են տալիս, որ դրամարկղում եղել է 3442 ր. 20 կոպէկ և բոլոր արժեթղթերը, որոնք և չարագործների ձեռքն են անցած։ Մուշեղ քահանան պատճառաբանում է, որ ինքը իր տունը ոչինչ չէ տարել, ամեն բան դրամարկղումն է եղել։

Քննութիւնը սկսվելուց մի քանի օր յետոյ կօնսիստօրիան քաղաքային պօստով ստանում է մի անստորագիր նամակ, որով յայտնվում է, որ արժեթղթերը կոյսերի վանքի պարտէզի վարդենու տակն է, թող վերցնէ։ Նամակագիրն այնքան բարեխիղճ է գտնվում, որ աւելացնում է. «Ճուտ արէք, ապա թէ ոչ անձրևները կարող են փչացնել նրանց»։ Կօնսիստօրիայի ատենադպիրը շտապում է մատնացոյց արած տեղը և այդտեղ ձիւնի տակ գտնում է բոլոր արժեթղթերը խնամութեամբ։

Այդտեղ արդէն հանգոյցը լուծվում է։

Եթէ արդարև արժեթղթերը փողերի հետ միասին չարագործների ձեռքումն էին, որ հէնց տարած գիշերը իրանց մէջ բաժանած կը լինէին, ինչպէս է պատահել, որ նրանք բանտում գտնվելով ժողովել են և լրիւ ձգել կոյսերի պարտէզը։ Ուրեմն դրանք փողերի հետ միասին եղել են գանձապահ Մուշեղ քահանայի տանը։

Կապոցի մի ծայրը բացվելով նկատվում է, որ այդ ամենը սարքել է Մուշեղ քահանան, ինքը առժամանակ, որդու հիւանդութիւնը պատրուակ բռնած, հեռացել է քաղաքից, որ իր բացակայութեան ժամանակ տանեն դրամարկղը, որ իր վրա ոչ մի կասկած չը լինի, բայց չէ աջողվել այդ կատարվել է յետոյ։

Անէկդօտները հաստատում են, որ դրամարկղում կորած ժամանակ եղել է 123 րուբլի, իսկ ոմանց ասելով՝ միայն 3 րուբլի, իսկ տանողներին ներշնչված է եղել, որ այնտեղ մեծ գումար կայ, որի քաղցրութեան տակ և կատարել են այդ չարագործութիւնը։

Քննութիւնը շարունակվում է, իսկ կօնսիստօրիան պինդ բռնած է Մուշեղ քահանայի օձիքից և պահանջում է իր փողերը, և Մուշեղ քահանան տունը գրաւ է դնում՝ վճարելու փողերը, թէև առանց գրաւ դնելու էլ կարող է վճարել։

Այս մասին դեռ չէ լսվել Էջմիածնի սինոդի ձայնը։ Հետաքրքրական է, թէ նա այս գործի նկատմամբ ինչ դիրք կը բռնէ։ Անցեալ տարի նոյն հոգևոր իշխանութեան գանձապահ Եղիշէ քահանայ Թարխանեանցը արձակել էր մի շարք պսակի կեղծ-տպագիր հրամաններ և փողերը իւրացրել։ Կօնսիստօրիան նրան արձակեց անդամութեան և գանձապահութեան պաշտօններից և ենթարկեց պատասխանատւութեան գործը ուղարկելով սինոդ՝ պահանջելով մի քննիչ։ Սինոդը կօնսիստօրիային յանդիմանութեան ենթարկեց և վերջինս հարկադրված՝ իսկոյն Եղիշէ քահանային նորից անդամութեան

պաշտօնին կոչեց։ Այժմ էլ նա անդամ է։

Մուշեղ քահանան էլ տեսնելով, որ Եղիշէ քահանան բաւական փողեր խլրացրեց և անպատիժ մնաց և կոնսիստօրիան յանդիմանվեց՝ խրախուսված՝ ինքն անելին կատարեց՝ յափշտակելով կոնսիստօրիայի փողերը, իսկ անմեղ տղաներին ձգեց փորձանքների մէջ։

Թէ սինօդը Մուշեղ քահանայի մասին էլ կոնսիստօրիայի յանդիմանութիւն կը կարդայ թէ ուրիշ տեսակ կարգադրութիւն կանի—այդ ցոյց կը տայ մօտիկ ապագան։

Մուշեղ քահանան և Եղիշէ քահանան կըրօնուսուցիչներ են՝ մէկը քաղաքային դպրոցի, իսկ միւսը—ռէալականի։ Հայ աշակերտների դաստիարակները դրանք են...

Ես

—

Լոր (Զանգ. գաւ.), 3 մայիսի

Թոյլ տուէք ձեր համակրելի թերթի միջոցով յայտնել մեր անկեղծ շնորհակալութիւնները «Արամազդ» նաւթային ընկերութեանը, իր այն կուլտուրական ձեռնարկութիւնների համար, որ նա սկսել է այս տարվանից Զանգեզուրում, և մասնաւորապէս նրա համար, որ համակրելի ընկերութիւնը խոստացել է տարեկան իբրև օժանդակութիւն 500-ական րուբլի գիւղիս նորաբաց դպրոցին։

Ի դիմաց հոգաբարձութեան՝

Յովհ. ք. Տէր-Գրիգորեան

—

Ղազախ, 20 մարտի

Բագուից, պ. Ադամ Մելքումեանից, շնորհակալութեամբ ստացայ և բաժանեցի Ուզունթալայի սովեալներին 15 ր.։ Այդ դրամը հանգանակված է մարտի 8-ին Աստուածատուր Աւանէսեանի ամուսնու ծննդեան տօնահանդիսին։ Ո՞ւր էր թէ ուզունթալայցի երիտասարդներն էլ հետեւէին բարի օրինակին։

Զաք. ք. Ապրեսեան

—

Նոր-Բայազէտ, 5 մայիսի

Թոյլ տուէք ձեր լրագրի միջոցով ներողութիւն խնդրել այն բոլոր անձնաւորութիւններից և հիմնարկութիւններից, որոնք օգնութեան են հասել Նոր-Բայազէտի գաւառի սովեալներին և որոնց մինչև այսօր հնարաւորութիւն չեմ ունեցել երկտողով շնորհակալութիւն յայտնել։ Խոստապահանջ չեն լինի և չեն մեղադրի ինձ յարգելի նուիրատուները, եթէ տեսնեն այն սոսկալի դրութիւնը, որի մէջ գտնվում եմ ես։ Դեռ մինչև այսօր օգնութեան կարօտ թշուառները վաղ առաւօտից մինչև երեկոյ շրջապատում են ինձ և ամեն կողմից հաց են խնդրում։ Յայտնում եմ ի միամտութիւն, որ իմ անունով ստացված գումարները ժամանակին արձանագրված են և յանձնված տեղական նպաստամատոյց յանձնաժողովին, որի նախագահը լինելու պատիւն ունեմ ես և որը մօտ օրերս թէ պաշտօնապէս և թէ լրագրութեան միջոցով կը տայ իր հաշիւը և թէ առանձին գրութիւններով կը միամտացնի նուիրատուներին։

Դէպքից օգտվելով սրբազան պարտականութիւն եմ համարում յայտնել, որ տեղական նպաստամատոյցը այժմ իր ձեռքի տակ ոչ մի գումար չունի, ուստի և ոչ մի հնարաւորութիւն, գոնէ անկիւններում թաղնված, մուրացկանութեան անսովոր, սովի և նեղութեան ճանկերում յուսահատ տանջվող հարիւրաւոր ընտանիքներին օգնութեան հասնել։

Նոր-Բայազէտի նպաստամատոյց յանձնաժողովի նախագահ՝

Խորէն վարդ. Մուրադբէգեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Թ Ի Ւ Ր Ք Ի Ա

Իտալիայի պատճառաբանութիւնը.—Իտալական արտաքին գործերի մինիստր Տիտտոնին յայտնել է Հռոմի թիւրքական դեսպանին, որ եթէ իտալական հիւպատոսներից իրանց տեղերից երեք օրվայ ընթացքում ստացվելու չը լինեն գեկուցումներ այն մասին՝ թէ Բարձրագոյն Դուռը փաստօրէն գոհացում է տուել, պօստայինից բացի նաև իտալական կառավարութեան մնացեալ բոլոր պահանջներին, վերջինս հարկադրված կը լինի համապատասխան միջոցներ ձեռք առնել։

Պ Ա Ր Ս Կ Ա Ս Տ Ա Ն

Ընդհանուր վիճակը.—Իրերի դրութիւնը Պարսկաստանում առաջվայ նման երկիւղ է ներշնչում։ Թէև հին կաբինէտը, բացի զինւորական մինիստրից, առանձնաց կրկին իր պաշտօնը, բայց և այնպէս մինիստրութիւնը կատարեց այդ՝ չափազանց մեծ տհաճութեամբ և յայտնեց նոյնիսկ, որ իր կառավարութիւնը կը տևի ամենակարճ ժամանակամիջոց, դուցէ և մի քանի օր։ Եւրոպայի ֆինանսական վերահսկողութիւնը, ասում է «Տր. Զէյիտ» լրագիրը, անխուսափելի է։

Շահին գահընկէց անելու նպատակով առաջիկայում լինելիք յուզումների առիթով լուրերը վերսկսվեցին նորից։

Մ Ա Ր Օ Կ Կ Օ

Մուլէյ-Հաֆիդի յաղթութիւնը.—Ռաբաթից ստացված վերջին տեղեկութիւնները վկայում են, որ Մուլէյ-Հաֆիդի դրութիւնը օր ըստ օրէ լաւանում է։ Դեռ ես մօտ օրերս օրինական սուլթան Աբդիւլ-Ազիզի կողմից նրա դէմ ուղարկված 7000 հոգուց բաղկացած զօրամասը գլխովին անցաւ նրա կողմը։

Եթէ այդ տեղեկութիւնը հաստատվի, ապա ուրեմն Մարօկկօյի օրինական սուլթանին ոչինչ չէ մնում անելու, բայց եթէ փախչել Կազաբլանկա և այնտեղ դիմել ֆրանսիացիների աջակցութեանը։

Անհրաժեշտ է սակայն ուշադրութեան առնել, որ վերջին ժամանակներս Եւրոպայում շրջող Մուլէյ-Հաֆիդի դիպլօմատիական կօմիսարները ամեն տեսակ ջանքերով աշխատում են տրամադրել հասարակական կարծիքը յօգուտ իրանց հրամանատա-րի։ Այդ միջոցների թւում մեծ դեր են խաղում այն տեղեկութիւնները, որոնք առհասարակ արևելեան դիպլօմատների սիրած սովորական միջոցներն են...

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

Ն ե ր ք ի ն

9 մայիսի

ԿԱՑԱՐԱ ՆԼԱԲԻՆՍԿԱՅԱ։ Տեմրիւկում չարագործներին բռնելու ժամանակ վիրաւորվեց պրիստաւ Գրաֆօվը, սպանվեց նրա օգնական Գրիվէն։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Պրագայում երկու անյայտ մարդիկ վիրաւորեցին ժանդարմական 1 ունտէր-օֆիցէր, որ անցնում էր երեք զինւորների ուղեկցութեամբ, որոնց արձակած կրակից երկուսն էլ սպանվեցին։

Ա ր տ ա ք ի ն

ԴԱՐՄՇՏԱԴ։ Հեսսենի մեծ դուքսը օգոստափառ ամուսնու հետ Ռուսաստանից վերադարձաւ Պարիզ։ «Թանր», «Ժուրնալ դէ Դէբա» և «Լիբերտէ» լրագիրները մեծ զգացմունքով են մեկնում Թագաւոր Կայսրի և անգլիական թագաւորի առաջիկայ տեսակցութիւնը։

ԼՕՆԴՕՆ։ Թագաւորական «Վիկտորիա և Ալբերտ» զբօսանաւին մինչև Կիլ կուղեցեն «Նատալ» և «Կօկրէն» ականանաւերը, իսկ Կիլից մինչև Ռեվել՝ «Մենօտավր» և «Աքիլլէս»։

«Դէյլի Տելեգրաֆ» և «Դէյլի-Մէյլ» շեշտում են երկու միապետների բարեացակամ յարաբերութիւնները։

ՎԻԵՆՆԱ։ Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ աւստրիական և ունգարական մինիստրների մայիսի 8-ի ընդհանուր նիստում համաձայնութիւն կայացեց օֆիցէրների ռոճիկները աւելացնելու և զինւորների նիւթական դրութիւնը բարելաւելու հարցի վերաբերութեամբ։

—

Մայիսի 1-ին, III-րդ ներքին փոխառութեան ազնուական բանկի խաղարկու տոմսերից 500 ական րուբլի տարան հետևեալ №№-ները.

11733	24,	4002	50,	2511	27.	7420	41,
5909	27,	4565	11.	5635	13,	6927	38,
3499	29,	5546	4.	7301	48.	8464	22.
12636	16,	3361	30,	8958	8.	2733	19,
8828	34,	3798	45.	5615	35.	4562	41,
2687	24,	12394	25,	7694	39.	2450	13,
12193	19,	13158	16.	11027	27.	3884	13,
6934	1,	9051	4.	987	20.	15721	38,
2717	32,	2733	10.	15585	5.	11175	15,
10176	12,	6699	34,	15830	12,	1425	31,
13887	22,	1842	25,	4450	20.	3581	13.
15135	47,	11076	18,	8944	14.	2136	31.
5101	13,	11980	3,	4936	50,	7166	10.
2321	10,	8837	26.	12144	32,	2077	50,
13107	26,	11725	23.	407	50,	10666	15,
7188	14,	2516	6,	561	34.	8579	49,
15713	21,	13525	38,	4776	35,	11264	49,
4553	17,	7023	18,	7755	43.	4043	33,
9100	8.	5436	20,	35	13.	11647	16,
7613	17,	1570	34,	1573	49,	15897	17,
5186	7,	2618	38,	9943	43.	1536	15,
4628	41,	7257	25,	9729	26,	14886	27,
14955	49,	4021	10,	6677	33,	11960	38,
14571	9,	750	38,	7417	15,	11149	19,
13039	20,	13065	30,	2423	42,	11680	16,
687	44,	10244	23.	15623	41.	1547	43,
14478	46,	5913	22,	10036	33.	13853	16,
5391	12,	1071	18,	10319	44,	2792	47,
4834	33,	8367	28,	12657	19,	15204	46,
156	16,	509	17,	15157	33,	382	13,
11606	38,	13970	25,	4881	30,	6917	16,
15329	38,	9733	24,	8772	32.		

Հանգած տոմսեր

15846,	6264,	8008,	1642.	5525,	13154,
8045,	4052,	3309,	1260,	2572,	6326,
11839,	12942,	2680,	2670,	14767,	7592,
14306,	14581,	914.	2152,	10945,	2163,
516,	13445,	15583,	10780.	8я47,	4027,
10187,	9441,	3998.	5058.	2224,	13804,
15270,	15709,	10913,	15737,	6717,	2531,
15816,	2811,	4159,	11079,	305,	2041,
2662,	2765,	10635,	3465,	11263,	5834,
15644,	10749,	15797,	4832.	3299,	192,
2549,	9981,	217,	7099.	2854,	7654,
10863,	9301,	14552,	4537,	3823,	4741,
10386,	5723,	8720,	12815,	12815,	12365,
4131,	14199,	5654,	4366.	15784,	9894,
11377,	4459,	10817,	719,	7438,	14691,
2665,	3258,	0256,	11308,	14271,	6929,
11136,	00247,	15648,	6224,	15956,	8621,
14427,	15919,	11070,	6200,	18,	4649,
12460,	14800,	8014,	6809,	2731,	14484,
14548,	10470,	13243,	8908,	11190,	
14731,	10376.	7736,	2185,	2015,	1768,
7637,	2800,	12375,	15229,	3939,	9069,
15717,	2826,	6157,	11237,	5510,	12568,
2801,	5512,	15639,	6425,	6310,	819,
10560,	12564,	9900,	5117,	10334,	9997,
14969,	13384,	406,	2038,	6870,	12861,
11084,	7838,	14479,	15731,	10121,	
1046,	14644,	840,	11469,	8105,	14736,
775,	11459,	7075,	15952,	2919,	1629,
2858,	195.	3954,	6306,	13483,	13195.
4943,	8155,	4046,	3486,	9902,	3627,
9015,	13841,	11620,	11060,	9895,	12812,
15573,	8235,	1258.			

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրոնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

Ա Ռ Ա Ւ Օ Տ Ն Ե Ր Ը՝

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՋԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։
Կ. Ի. ԳՋԵԼԻԵՎ—1—2 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։
Գ. Ե. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—12—12½ ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։

Ե Ր Ե Կ Ո Ն Ե Ր Ը

Ա. Ե. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Ն ա ւ ա ս ա ր դ ե ա ն

Ա. Մխիթարեանց

Ընդունում է հիւանդներին. մասնագիտութիւն՝ սիֆիլիս, միզային, վեներական և մորթու հիւանդութիւններ. առաւօտեան 12—2 ժ., երեկ. 5—7 ժ., Սոլոլակ, Բեհբութեան փողոց № 33.

(ա. օ.) 100—49

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Հատոր Ա. Հին Եկեղեցին
Հիւսեց
Երուանդ վարդ. Տէր-Մինասեան
Ս. Էջմիածին, 1908
XII+390. Գինն է 1 րուբլի
Ճանապարհածախսով 1 ր. 25 կոպ.։
Դիմել՝ Էջմիածին, Երուանդ վարդապետին։

(կ. հ. կ.) 3—2

Թիֆլիսի հայուհեաց բարեգործական ընկերութեան վարչութիւնը խնդրում է մեծարգոյ անդամներին կիրակի, մայիսի 11-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին շնորհ բերել ընկերութեան արհեստանոցը, (Գանօվսկայա № 19) ընդհանուր ժողովի՝ անշարժ կալք առնելու մասին վերջնական որոշում կայացնելու։

(ե. կ.) 2—2

Լոյս տեսաւ և ուղարկվեց բոլոր բաժանորդներին

„ՅՈՒՇԱՐԱՐ“

Թատերական-գրական-գեղարուեստական պատկերազարդ երկշաբաթաթերթի 3-դ համարը՝ հետևեալ բովանդակութեամբ.

Մի առաջարկ.—Հայ թատր. գործը 1907/8 թատերաշրջանին.—Դժգնում է խաւարն... (բանաստ.).—Թատրօնը Գէորգեան ճեմարանում.—Իմ սէրը (բանաստ.).—Գաւառի բեմական կարիքը.—Ողբիւր (բանաստ.)—Գեղարուեստ.—Մեր թարգմանիչներին.—Նորութիւններ գեղարուեստի աշխարհում.—Նամակ խմբագրութեան.—«Յուշարարի» թղթակիցներից. 1. Պարիզ, 2. Շուշի, 3. Կահիրէ, 4. Զարջօյ. 5. Ղզլ-Ջախչախ, 6. Սամարղանդ, 7. Ախալցխա, 8. Սամարղանդ.—Թատերական քրոնիկ.—Լուրեր.—Փօստ-արկղ.—Խմբագրութեան կողմից.—Յայտարարութիւն.—ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ. Գ. Սունդուկեանց՝ խմբով.—Սիմ. Բաբեեան.—օր. Քնարիկ.—օր. Աստղիկ։

Այս համարի հետ ուղարկվեց բոլոր բաժանորդներին «Ըus յայsաrաrուբեան» կատակը 1 գործ., թարգմ. տ. Վ. Մանուէլեանի։ Բաժանորդագրութիւնը շարունակվում է. տարեկան 5 ր., արտասահման 6 ր.։ Դիմել՝ Редакція „Ушаръ“, Тифлисъ կամ Pèdaction „Houcharar“, Tiflis. Գրասենեակը գտնվում է Սոլոլակի փող., տ. Օրբելիի, № 14. 12—2 ժամը։

2—1

ՄԻ պարսկահայ, որը Սալմաստում վարել է 3 տարի «մանուֆակտուրային մագազինում» գործակատարի կամ հաշւապահի **ՊԱՇՏՕՆ**, այժմ եկել է Թիֆլիս և ցանկանում է ծառայել մանուֆակտուրային մագազիններում. համաձայն է գնալ նաև ուրիշ քաղաքներ։ Պայմանների մասին դիմել՝ Песковская ул. № 22, յանձնել Գ. Խօյլեանին։

(կ. ե.) 2—1

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

19 տարեկան

որոնում է գործակատարի կամ մի որևէ ՊԱՇՏՕՆ։ Ունի երաշխաւորութիւն։ Հասցէն՝ Армянскій базаръ, № 15. Магазинъ серебряныхъ вещей Махмуда Кожлаева.

(չ. ու. կ.) 3—3

Լ ո յ ս տ ե ս ա ւ

„ԾԻԾԱՂԱԲԵՐ“

Հայրիկ, Պարոնեան, Պըլը-Պուղի, Մօլլա-Նասր-էդդին և ուրիշ ազգային ու օտար զուարճախօսներ։

182 ԸՆՏԻՐ զուարճախօսութիւն—անեկդոտներ, 112 երես, գինը՝ 20 կոպէկ։

Դիմել գրավաճառներին։ Ինձնից գումարով գնողներին 20% զեղչ և ճանապարհածախսն իմ հաշւին։ Մշտական հասցէս՝ Тифлисъ, Хачатуру Хачатріанъ, 9 уч. Лысогорскій пер. № 10.

(չ. ու. կ) 10—10

Փորձված սերմեր

ՍԵՐՄԵՐ

ց ա ն ե լ ո ւ հ ա մ ա ր
ԲԱՆՋԱՐԱՆՈՑԱՅԻՆ
ԾԱՂԿԱՅԻՆ
ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Պրէյսկուրանտը ուղարկվում է ձրի
Кавказское Т-во Сѣмянного Хозяйства Квеесъ и К-°
Тифлисъ, Михайловск. пр. № 55.

25—24

Ռեալական դպրոց
Կառավարչական իրաւունքներով

Հաշւապահութ. ամառ. կուրսեր
Կօօպերատիվ ընկ. հաշւապահութեամբ

Վերատեսուչ հիմնադիր **Յ. Զ. ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ** աւարտել է Ս.-Պ. Բ. կոմմ. բարձր կուրսերը

1-ին և 2-րդ դաս. ընդունել. քննութիւններ միջակ. դպր. ծրագրով մայիսի 30 և 31-ին

Պարապմունքների սկիզբը մայիսի 15-ից
Կուրսերի վճարը 60 րուբլի

Թիֆլիս, Աւճալեան փողոցի սկզբին՝ 1-ая Тумановская ул. с. д. № 13.

(կ. հ. կ.) 5—3

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ի Ա Կ Ա Ն Ծ Ո Վ Ե Ն Ա Ւ Ա Յ Ի Ն Ը Ն Կ Ե Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

«ՄԵՍՍԱԺԸՐԻ ՄԱՐԻԹԻՄ»—„MESSAGERIES MARITIMES“

19-ին մայիսի (1-ին յունիսի ըստ ն. տ.) մեկնելու է Բաթումից, երեկոյեան ժամը 5-ին, առաջնակարգ „Crimée“ շոգենաւը, հանդիպելով Տրապիզոն, Սամսոն, Կ. Պոլիս, Դարդանել, Զմիւռնիա, Պիրէյ, Մարսէյլ, Հավր և Լօնդօն։

Ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ՝ մինչեւ Պարիզ, Նիւ-Եորք եւ Շանխայ (Չինաստանում), Հեռաւոր Արեւելք գնացողների համար, կարելի է ստանալ Թիֆլիսում պակասեցրած գներով։

Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւնների համար դիմել՝ ընկերութեան Թիֆլիսի գործակալ պ. Վ. Յակոբեանին, նախկին Արծրունու գալէրէյում թիւ 127 գրասենեակը, հեռախօս՝ թիւ 608։ Գրասենեակը բաց է՝ 10—2 ժամը ցերեկվայ և 5—7-ը երեկոյեան ամենայն օր, բացի կիրակի օրերից։

1—1

ԲԱՐՁՐ ՏԵՍԱԿԻ
ԿՕՇԿԵՂԷՆ

Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽԱՆԻԿ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿ.

Ամեն տեսակ մօդային ձևերի. գտնվում է բոլոր յայտնի մագազիններում։

ФАБРИЧНОЕ КЛЕЙМО
С.ПЕТЕРБУРГЪ.

Իսկականը այս կլէյմօն ունի իր վրա։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ	ԽԱՐԿՕՎՈՒՄ	ԵԿԱՏԵՐԻՆԲՈՒՐԳՈՒՄ
ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ	ՕԴԵՍՍԱՅՈՒՄ	ԻՐԿՈՒՏՍԿՈՒՄ
ՌԻԳԱՅՈՒՄ	ՌՕՍՏՕՎՈՒՄ Դ/Վ	ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
ԿԻԵՎՈՒՄ	ԿԱԶԱՆՈՒՄ	ՏԱՇԿԷՆՏՈՒՄ

ԳՈՒՄԱՐՈՎ ՎԱՃԱՌՔԸ
կատարում է
„ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԵՅՇԵԼԼԵՐ“
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ

Նիժէգօրօդեան տօնավաճառում
Իրբիտեան տօնավաճառում

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ ԳՏՆՎՈՒՄ Է ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՎՐԱ.

ԱՅԴՏԵՂ ԿԱՅ ՊԱՀԵՍՏ ԿԱՇՈՒԵՂԷՆԻ **ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ**

Ռուսական և արտասահմանեան արդիւնաբերութեան
Ռուս-ամերիկեան մանուֆակտուրային ընկերութեան

Կրեմ եւ Այրևատուրա կօշկեղէնի համար

Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿԵՐ.

(հ. կ.) 100—26

Типографія „Б...ія“ Л…а М…цкова С. С. Ч Головная П…ская ул. № 3